

Vetőmag

XI. évfolyam, 2004/1

Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Elnök: Dr. Hullán Tibor

Tisztelt Olvasó! Tisztelt VT Tag!

Igen rövid idő választ el az EU tagságtól. A vetőmag szakma résztvevői – tevékenységük jellegéből adódóan – hosszú távon kell gondolkozzanak. Így joggal várjuk az EU-s jövőnkéről is a megbízhatóbb információt. Feltettem a kérdést és a kapott véleményeket most, – gondolatébresztőként –, közzé tesszük.

Dr. Hullán Tibor

Csatlakozásunk után

A magyar vetőmagágazatban a csatlakozás utáni tendenciákat

- ◆ az ágazat múltja, a tradíciók,
- ◆ az ágazat jelenlegi helyzete,
- ◆ az EU vetőmagpiacán meglévő lehetőségeink,
- ◆ a felkészültségünk, alkalmazkodó képességünk,
- ◆ a szakmai szervezetek felkészültsége és lehetőségei

határozzák meg. Az első helyen a tradíciót említem, mert a fajta és a vetőmag bizalmi áru, ahol a több mint egy évszázada megalapozott, és azóta folyamatosan fenntartott, továbbépített bizalomnak, megbízhatóságnak, üzleti kapcsolatoknak rendkívül nagy jelentősége van. Mindezt kedvező természeti adottságaink, hazánk előnyös logisztikai fekvése, nemzetközileg elismert szakmai felkészültségünk és intézményi hátterünk, a vetőmag világszervezetekben betöltött szerepünk tovább erősítik.

Elődeink már a XIX. század második felében felismerték a fémzárolt vetőmaghasználat előnyeit, és a vetőmagágazatban rejlő üzleti lehetőségeket. Megteremtették a vetőmagágazatot, és azt olyan szintre fejlesztették, amellyel a magyar vetőmag jó hírnevét megalapozták, valamint a növénytermesztést is gyors fejlődési pályára állították.

Az I. világháború után agrárpiacainkat, s vele a vetőmagpiacainkat is elvesztettük. De a vetőmagágazat az állam által történő tudatos fejlesztésével, újra Európa élvonalában került. A II. világháború után a jól szervezett vetőmag-előállítási rendszerünk tönkrement, agrár kapcsolataink a kapitalista országokkal megszűntek. Kivételt nagyon szerény mértékben a vetőmagkapcsolatok jelentették. Később a kapcsolatok 1953-tól újraéledtek.

1958-ban a hibridkukorica program, 1968-ban az új vetőmag törvény elfogadása, benne a nyitott fajtapolitika meghirdetése, a mezőgazdaság átgondolt, a vetőmagágazat kiemelt fejlesztése eredményeként hazánk újra Európa egyik legjelentősebb vetőmag-előállító, és exportőr országa lett. A világ legjelentősebb vetőmag cégei hazánkban megjelentek, fajtáikat regisztráltatták, vetőmagot állítottak elő, és akkor még természetesen

állami vállalatokon keresztül értékesítettek. 1970-ben hazánk csatlakozott az OECD vetőmag-elismerési rendszerhez. Ez a nyugaton történő exportunkban az ún. egyenlősítési jogot jelentette, amely a keleti blokkban egyedülálló módon a vetőmag-minősítésünknek és annak intézményi hátterének nemzetközi elismerését jelentette. 1983-ban aláírtuk az UPOV Egyezményt. Összegezve: a világ keleti felében a legnagyobb vetőmag-exportőr ország lettünk, a nyugati felében pedig elfogadottak, sőt jelentősen pozícionált helyzetben voltunk. Így jutottunk el a rendszerváltásig.

A rendszerváltás a vetőmag ágazatban is átforgatta a meglévő struktúrákat. A birtokviszonyok megváltozása, a keleti agrárpiacaink elvesztése, a mezőgazdasági válság kirobbanása és állandósulása, a csődhullám, a fizetéseketelenség, a magas hitelkamatok, az infláció, a vetőmagágazatot is nehéz helyzetbe hozták. A megváltozott helyzethez, körülményekhez, a hazánkban jelenlévő vetőmagcégek gyorsan és rugalmasan alkalmazkodtak, mert

- a gazdasági társaságokról szóló törvény adta lehetőségeket a leggyorsabban felismerték, önálló cégeket alapítottak,

- jól ismerték a vetőmagpiacot, a fajták ismertek, sőt elismertek, piacvezetők voltak, melyre kitűnő marketing stratégiát építettek,

- jelentős piaci tapasztalatokkal, tőkeerővel rendelkeztek, és távlatosan tudtak gondolkodni.

Mindezek alapján a külföldiek által alapított cégek jelentős piaci pozíciókat szereztek, sőt egyesek nagyon jelentős fejlesztéseket valósítottak meg. A politikai és társadalmi helyzet stabilizálásával a magyarországi terjeszkedésük tovább növekedett.

A változásokhoz a vetőmagágazat magyar résztvevői is igyekeztek alkalmazkodni. A monopóliumhelyzetben lévő hazai vetőmagvállalatok az átalakulási folyamatban több kisebb gazdasági társasággá alakultak, részint külföldi tőke részvételével, részint önerőből, részint a külföldi cégek kivásárlásával. Az újonnan alakult gazdasági társaságok a megváltozott helyzethez igazodva, a korábbi kapcsolata-

várható tendenciák

tokat felhasználva, racionalizálták tevékenységüket és mint vetőmag-kereskedők tevékenykednek, vagy elvállalták valamely külföldi vetőmagcég képviselőjét és céltermelést végeznek.

Külön szólni kell a biológiai alapok biztosításáról, a tartós állami tulajdonba helyezett mezőgazdasági részvénytársaságok szerepéről. Ezeknek a cégeknek sikerült a hibridkukorica, a hibridnapraforgó export céltermeléseket az agráriumban egyedülálló módon megszervezni, fenntartani és a FÁK országokban 1992, 1993 és 1994 években évente 40 millió dollár értékben értékesíteni. Nagy szerepük van az önmegtermékenyülő növények, elsősorban a kalászosok, a takarmánynövények, a hüvelyesek vetőmagtermesztésének és forgalmazásának megoldásában.

A vetőmagágazat jelenlegi helyzetét alapvető mértékben átalakította, megváltoztatta az élelmiszer és a feldolgozóipar privatizációja. A privatizációban a külföldi cégek voltak a meghatározók. Így aztán a cukorrépa, a napraforgó, a tavaszi árpa fajtalista a felhasználók igényei szerint alakult. Eredmény a magyar fajták ki, vagy nagyrészt kiszorultak a természetből. Teljesen egyértelmű az élelmiszer-és feldolgozóipar privatizációja és a fajtahasználat közötti összefüggés.

Megállapíthatjuk a magyar vetőmagipar és kereskedelem privatizációja megtörtént. Azt is megállapíthatjuk, hogy a vetőmaggal foglalkozó cégek között a polarizáció folyamatosan növekszik. Ez nem magyar sajátosság, hanem Európában és világszerte általános tendencia. A vetőmagágazatban a külföldi tőkebehozatal nagyarányú fejlesztésekben realizálódott. A multinacionális cégek, mint a Pioneer-Dupont, a Seminis, a Syngenta fejlesztései már az országhatárokon túlmutató regionális beruházások. Ma már számos külföldi cégnek van Magyarországon tenyészterje, ahol a jövő fajtáit tesztelik.

Azt mondhatjuk, hogy minden számottevő vetőmagos cég, amely Európában, és elsősorban kelet felé Ázsiában érdekel, az már Magyarországon van és számított, készült arra, hogy hazánk az EU tagja lesz. Mindez nem véletlen, egyenes út vezetett ideig: több mint egy évszázados keresztül alakuló, erősödő kapcsolatrendszer, több mint három évtizede folytatott, nyitott fajtapolitika és a privatizáció eredménye, következménye a mai helyzet.

A vetőmagágazat jelenleg nem lehet csak önmagában vizsgálni, mert az szoro-

san kapcsolódik a növény- és zöldségtermesztéshez, az élelmiszer-, és feldolgozóiparhoz, kölcsönösen hatnak egymásra és azokkal együtt mint vertikumot kell elemezni és értékelni. Egy régóta tudott felismerést sem árt elégszer ismételni, miszerint a növény-, és zöldségtermesztés színvonalát, annak eredményességét, a korszerű nagyteljesítményű fajta és annak szántóföldön ellenőrzött kiváló minőségű, fémzárolt, csávázott, minőség-tanúsított vetőmaghasználatát biztosítja. A fajta és a vetőmag az alap, amire építhető lehet.

A magyar növény-nemesítés privatizációja nem történt meg. A nemesítés a vetőmagmarketing szerves része. A hazai vetőmagágazat versenyképességének megteremtéséhez a vetőmag vertikumok (nemesítés, vetőmag-előállítás, kereskedelem) kialakítása szükséges. A növény-nemesítés privatizációja elkerülhetetlen.

A mezőgazdaság jelen helyzete összességében kedvezőtlen. A rendszer-változással kezdődő mezőgazdasági válság állandósult, a termelés, a hozamok visszaestek, nagymértékben ingadoznak. A helyzetet súlyosbítja az időjárási anomáliák nagyságának, terjedelmének, gyakoriságának mind gyorsabb növekedése, az aszályos évszakok egymásutánisága, a talajművelési hibák és hiányosságok, a műtrágya felhasználás drasztikus visszaesése, a romló növényvédelmi helyzet, elsősorban a károsítók járvány-szerű megjelenése, mint a kukoricabogár, a bagoly-pille, a kukoricamoly. Vanak bizakodást jelentő kivételek, a szépen, szakszerűen megmunkált földek, amelyek mutatják, hogy a lehullott csapadékot okszerű talajműveléssel felfogva és megőrizve, azaz hozzáértéssel eredményesen lehet gazdálkodni.

Úgy gondolom, hogy feltétlenül szükséges a vetőmagágazat kibővült EU piaci és más exportpiaci lehetőségeit áttekinteni. Az EU-ban a vetőmagpiacon pozíciókat megerősítettük, tartósan az EU harmadik beszállítói vagyunk, a CEFTA országokba folyamatosan növekszik az exportunk. Franciaországban (az EU legnagyobb vetőmagtermelő országa) a GNIS által készített szakértői elemzések és előrejelzések azt erősítik, hogy az EU-ban Magyarország lehet a második meghatározó ország a vetőmag-előállításban és forgalmazásban. A GNIS a Francia Nemzeti Vetőmag és Szaporítóanyag Előállító Szövetség, amely a Francia Mezőgazdasági Minisztérium mellett műkö-

dik, és hatósági feladatokat is ellát. Szervezi, és koordinálja a nemesítő, a vetőmagtermelő, a kereskedő vállalkozásokat, és a gazdákat a vetőmag-előállítással és felhasználással kapcsolatos kérdésekben. A GNIS kezdeményezte a Magyar Vetőmag Szövetség és Termék-tanáccsal a három éve tartó kapcsolatoknak együttműködéssé történő fejlesztését. A kapcsolatok nagyon sok tapasztalata és tanúsága közül kiemelném, hogy Franciaországban a politika és az állam felismerték, hogy a társadalom és gazdaság minden gondját és problémáját a civil szervezetek, köztük a szakmai szervezetek nélkül nem tudják megoldani. Aztán az is nagy és fontos tapasztalat, – és egyben megvalósítandó feladat –, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatos több, mint 500 civil és szakmai szervezet, miközben mindegyik megtartja önállóságát, mégis egy egységes szervezetet képez. Természetesen ott is vannak ellentétek a politika, az állam és a civil, a szakmai szervezetek között. De ha érdekről van szó, pl. a gazdák érdekről, akkor egységesen felsorakoznak a miniszter mellett. Ugyanilyen egységes a fellépésük Brüsszelben, ha Franciaország érdekeiről van szó. Ott a szakmai szervezeteknek nemcsak a szervezethez van meg, hanem rangjuk és komoly beleszólásuk van a szakmai feladatok megoldásába is.

Az EU mellett a szomszédos országokban, a FÁK országaiban és Törökországban is nyílnak lehetőségeink.

A jövő elé bizakodva nézhetünk. A csatlakozásunk legnagyobb előnye, hogy a gazdálkodás feltételrendszer hosszabb időre kiszámíthatóbbá és biztonságosabbá válik, amelyen nem lehet a napi politika által vezérelt ad. hoc. intézkedéssel változtatni. Az EU-ban hosszabb periódusokban (7 év) gondolkodnak, a periódusok szervesen kapcsolódnak egymáshoz, és a változást is hosszasan, a tagok bevonásával készítik elő.

A vetőmagágazatban a Vetőmag Szövetség és Termék-tanács feladata, hogy kapcsolatokat építsen ki a legfontosabb vetőmag-előállító, -felhasználó országokkal Franciaországgal, Németországgal, Hollandiával, és a szomszédos államokkal. Az EU országokban szövetségekre kell találnunk.

Magyarország az úgynevezett egyszerűsített földalapú támogatási rendszert választotta, melybe a vetőmagtermelés is beletartozik. Információk szerint, melyről az előadások során meggyőződhetünk, a magyar állam előterjesztést készített az egyes ágazatoknak, köztük a vetőmagágazatnak is a nemzeti alaplól történő külön támogatásáról. A tárgyalások folyamatban vannak.

(Folytatás a 4. oldalon)

(Folytatás a 3. oldalról)

A vetőmagágazatnak, – minthogy a fajta és a vetőmag a növény- és zöldségtermelés alappilléret adja, – nagy feladatai vannak az EU által meghatározott és elfogadott gazdasági és ökológiai feltételek teljesítésében. Ezek:

- a fenntartható fejlődés és környezetvédelem,
- az élelmiszer és takarmánybiztonság,
- a minőségi termék-előállítás, a nyomon követhetőség, a szántóföldtől az asztalig elv megvalósítása,
- a vidékfejlesztés, a társadalom és a környezet harmóniájának a megőrzése, biztosítása.

Itt kell szót ejteni arról, hogy az előzőekben felsorolt feltételek teljesítését az EU-ban a gazdák az általuk elfogadott jó gazdálkodási gyakorlattal valószínűsítik meg. A jó gazdálkodási gyakorlatban nem kötelező, de ajánlott a fémzárolt és minőségtanúsított vetőmaghasználat, mert ez a minőségi termék-előállításnak, a nyomon követhetőségnek, és ezzel együtt a kedvező piaci értékesítésnek az alapja. Összegezve az EU-ba belépésünk után várható a fémzárolt vetőmaghasználat növekedése, és egy magasabb szinten történő stabilizálódása. Általánossá válik a jó gazdálkodási gyakorlat.

Várható továbbá a fajták számának a dinamikus növekedése. Ez világszerte általános tendencia. Az EU-ba történő belépésünk után az EU fajtalistán szereplő valamennyi fajta elvileg forgalmazható lesz Magyarországon. Itt is meg kell egy gondolat erejéig állni. A fajta, a vetőmag bizalmi áru, a fajta konkrét ismerete, a fajta eredetének, származási helyének ismerete, de legalább az eladó ismerete, megbízhatósága különösen fontos. A médiákban, a gazdálkodókon, a gazdákat fel kell készíteni, hogy a vetőmag megvásárlásban nem lehet elsődleges szempont az ár.

Ezen az ajánlati fajtalista megteremtése segíthet, de sajnos ebben lemaradásban vagyunk. Az EU számos államában a hazai fajták és gazdák érdekében eredményesen alkalmazzák az ajánlati fajtalistát.

A vetőmagminőség is növekvő tendenciát mutat. Itt nemcsak a vetőmag biológiai és fajta értékére kell gondolnunk, hanem a vetőmag vetési technikai értékére is. A minőség a fajtaválasztékkal együtt, a termelői és a végfelhasználói igények teljes körű kielégítésére irányul.

Általánossá válik a minőségbiztosítás.

A vetőmagágazatban tanúi és részei vagyunk a felgyorsult koncentrációnak, melynek előnyeivel – hiszen a multi-

nacionális külföldi vállalatok Magyarországon jelentős fejlesztéseket tettek – tudnunk kell élni.

A vetőmag-termeltetésben a szolgáltatások felértékelődnek. A termeltetési együttműködés, különösen a speciális termékek és minőségek számára növekszik. Ez egy zártkörű termeltetést jelent, ahol meghatározzák a fajtát/ka/t, a termelési technológiát, az elérendő minőséget, és az együttműködés keretében egy kedvező vételt biztosítanak. Esetenként a termeltetési együttműködés a termékfeldolgozás összekapcsolódik.

Az öko-, és biotermelés, -termék-előállítás növekedésére számíthatunk.

Várhatóan az alternatív növények, és az ún. kis növények termesztése és a vidékfejlesztés összekapcsolódik, melyeket a kohéziós pályázati lehetőségek is segíteni fognak. Ezen a területen az EU-ban kedvező piaci szegmenseket érdemes lenne kihasználnunk felélesztve a régi tradíciókat.

Személy szerint nagy jövőt remélek a szarvasi energiafű termelésbe vonásának. Különösen, mert erre a sokoldalú hasznosítási lehetőségei (energia, takarmány, papíripar, farostlemezgyártás, stb.) predestinálják.

A vevőkkel való kapcsolattartásban az eladók részéről várhatóan növekszik a hosszú távon gondolkozók száma, és ezzel együtt az etikus eladói magatartás is erősödni fog.

A legnagyobb lemaradásnak az EU-ban és általában a piacgazdaságban oly fontos marketing szemlélet és -gondolkodás hiányos voltában van. Alkalmazkodóképességünk jórészt attól függ, hogy az ezen a területen a hiányosságainkat milyen gyorsan tudjuk pótolni.

Nagy feladataink vannak a vetőmagágazatban a termelés biztonságának megteremtésében, amit az öntözés kiterjesztésével, a növénytermelésben elkerülhetetlen struktúraváltással, a jó gazdálkodási gyakorlattal valószínűsíthetjük meg.

A felkészülésben lemaradásban vagyunk, de a hagyományok folytatásában reménykedhetünk. Ugyanis eredményesen gazdálkodtunk az Osztrák-Magyar Monarchiában, az előnyöket a mezőgazdaságban a KGST-ben is kihasználtuk, a külföldi felmérések, előrejelzések biztatóak. Ezért mondta Horn Péter akadémikus a Mindentudás Egyetemen elhangzott előadásában zárógondolatként: „Nagyszámú Nyugat-európai szakember osztja azon véleményemet, hogy Magyarország belátható időn belül Európa egyik erős agrárgazdasággal rendelkező országa lesz. Számunkra ez a pozíció nem lesz szokatlan, van bőven történelmi előzménye.”

Turi János

Az EU csatlakozás

Május 1-én, már alig több, mint 60 nap.

Új és igen fontos esemény ez. Magyarország tagja lesz az Európai Uniónak.

Egyrészt ez az elmúlt 13 év politikai, gazdasági és szociális változásának eredményeként könnyelhető el. Másrészt viszont új gazdasági környezetet jelent nagyon sok bizonytalansággal és kérdéssel.

Meg kell tehát vizsgálnunk, hogy a csatlakozásnak milyen hatásai is lesznek a vetőmag iparágra, a vetőmagtermelésre és használatra.

Vetőmag-előállítás

A politikai változások előtt a vetőmagtermelés (kukorica, napraforgó, cukorrépa stb.) a nemzeti igények, valamint a keleti piacot célzó vetőmagkivitel és nyugat-európai export céltermelés szintjén szerveződött és zajlott. Elsősorban a megtermelt vetőmag mennyiségének biztosítása volt a cél és a minőség csak másodrendű szerepet kapott.

A kelet-európai kukorica exportra három-, gyakorta négyvonalas hibridek kerültek.

Az elmúlt 13 évben a magyar vetőmagtermelés hatalmas változáson ment keresztül:

- A kelet-európai export drasztikus csökkenése a vetőmag-előállító területek csökkenését okozta
- Több növényfaj hazai vetőmag-előállítása és feldolgozása teljesen megszűnt (pl. cukorrépa)
- A vetőmagüzemek száma lényegesen redukálódott
- Két külföldi zöldmezős beru-

hatása a magyar vetőmag-előállításra és fogyasztásra

házás történt meg elsősorban kukorica vetőmag-előállítás és feldolgozás tekintetében. A legutóbbi a Syngenta Seeds mezőtúri vetőmagüzemének átadása volt.

- A kétvonalas hibridek termelésének elterjedése
- A nyugat- és közép-kelet-európai export visszanyerése
- A vetőmag minőségének javítására tett erőfeszítések.

Ez azt jelenti, hogy a magyar vetőmagtermelés a meglévő erősségeit kihasználhatja, úgymint:

- Egyedülálló éghajlati és talajadottságok
- Magas technológiai szintű, öntözésre berendezkedett gazdaságok
- Szakképzettséget a vetőmagtermelés területén
- Magyarország logisztikai szempontból kedvező földrajzi elhelyezkedését
- A magyar vetőmag-előállítás relatíve alacsony költségeiből adódó versenyképessége
- És végül az OMMI nemzetközileg is elismert vetőmag-felügyeleti tevékenysége

A Syngenta Seeds Magyarországon kukorica és napraforgó fajokból végez előállítást. Feldolgozás után a kiváló minőségű magot Európa legkülönbözőbb országaiba exportálja, értékesíti.

Megváltozik ez a tevékenység azaz, hogy az EU tagjai leszünk? Ahhoz, hogy ezt a kérdést megválaszolhassuk fontos, hogy számba vegyük céljainkat:

– Kiváló minőségű vetőmaggal kiszolgálni forgalmazóinkat, hogy termékeinkkel a termelők maximálisan elégedettek legyenek

– Garantálni a vetőmag nyomon követhetőségét, hiszen ez az élelmiszeripar legfőbb követelménye

– Megtartani a termelés versenyképességét ahhoz, hogy a nemesítésben, kutatás-fejlesztésben, az előállításban és a marketing területén további beruházásokat hajthassunk végre.

A vetőmag fizikai minősége és genetikai tisztasága az előállításokon

múlik. Ennek érdekében szorosan együtt dolgozunk partnereinkkel, az előállító gazdaságokkal és az OMMI-val.

A nyomon követhetőség technológiáinkból és az OMMI-val közös munkánkából adódóan biztosított.

Ahhoz, hogy a versenyképesség kérdéseire választ adjunk, látnunk kell, hogy Magyarországra az EU és a társult országok (például Törökország) felől érkező vetőmag tételek szabadon behozhatóak lesznek. Az import vám megszűnik és Szlovákia, Törökország komoly vetélytársak lehetnek.

Összességében úgy értékeljük, hogy az EU csatlakozás előnyökkel jár majd, ha Magyarország a minőség és a termelés versenyképességében (előállítási költségek) megtartja komparatív előnyeit. Magyarországon a Syngenta Seeds az EU csatlakozás után is továbbfejleszti tradicionális és lojális partnereivel a kapcsolatait, folyamatosan segítve őket az EU által támasztott követelmények teljesítésében.

Vetőmaghasználat

A magyar mezőgazdaság, ugyanúgy, mint a többi csatlakozó ország mezőgazdasága nemcsak, hogy átvészelte a gazdasági változásokat és a világgazdasági instabilitását, hanem termékeinek minősége és követhetősége javult. A kukorica, napraforgó, cukorrépa stb. fajok esetében a fémzárolt vetőmaghasználat 100 százalékos és az EU integráció után is az marad. A kalászos gabonák tekintetében ez az arány mintegy 50 százalékos, ugyanannyi, mint Franciaországban.

Az EU-s csatlakozással számítani kell az élelmiszeripar és a szupermarketek minőségi igényeinek növekedésére, valamint az élelmiszer-ipari alapanyagok, így a vetőmagnak is a szigorúbb követhetőségére. A magyar gazdáknak az EU-ban termelő, többi gazdálkodóval kell versenyezniük. A versenyképesség kulcsa az előállítási költség, a legjobb termelési inputok hozzáférhetősége, a realizálható árbevétel, terméshozam és minőség.

A vetőmag speciális esetében ez nem azonos genetikai alkalmazását jelenti európai szinten, hanem azt, hogy a magyar ökológiai viszonyoknak legjobban megfelelő fajták kerüljenek felhasználásra. Mivel a csatlakozó országok viszonylagosan kis termőterülettel rendelkeznek, fontos, hogy a vetőmagcégek az investícióik után megfelelő megtérüléssel számoljanak, ebből adódóan, áraikat az EU átlagszintjéhez igazítsák.

A Syngenta két fő beruházást hajtott végre Magyarországon

- Zöldségnevelő és kísérleti állomást Ócsán. Ezzel a beruházással a magyar ökológiai feltételeknek és piaci igényeknek legmegfelelőbb fajták kerülhetnek forgalomba.

- Kukorica vetőmagüzemet Mezőtúron. Ez az üzem a legmodernebb és legnagyobb üzem a Syngentán belül Európában. Kiváló minőségű vetőmagot állít elő Nyugat-, Közép- és Kelet-Európa számára

Más szavakkal, a Syngenta Seeds vetőmag tevékenységét határok nélkül szervezi és finanszírozza évek óta Európában. A nemesítéstől, a termékfejlesztésen, fajtateszteléseken át a marketing munkáig, a legmagasabb szolgáltatás nyújtására törekszik az európai piac számára, s ezzel garantálja, hogy a termelők a legversenyképesebb fajtákhoz juthassanak hozzá.

Konklúzió

A csatlakozás utáni legnagyobb kihívás, hogy a mezőgazdaság az EU-n belül is középpontban maradjon. A csatlakozó országokon múlik, hogy megtarthassák kiemelt fontosságukat.

A Syngenta, a legnagyobb mezőgazdasági országok kapcsolatát erősíti az EU-n belül, demonstrálva a csatlakozás előnyeit és lehetőségeit.

A Syngenta magyarországi befektetései a cég bizalmát, felelősségét és kötelezettségét mutatják a magyar és Uniós mezőgazdaság közös jövőjében.

Philippe Rousseau

Milyen kalászosok ringanak majd az EU tag Magyarország szántóföldjein?

Minden előrejelzés azt mutatja, hogy a kalászos gabona fajok pozíciója az uniós csatlakozást követően a jelenlegi helyzethez képest javulni fog. Ez a javulás elsősorban az innovatív, rugalmas, felkészült és lehetőleg tőkeerős (kevésbé eladósodott) gazdálkodók számára lesz látványos. Ugyanakkor egy új tanulási periódus kezdődik mindannyiunk számára, amely során teljes tevékenységünket át kell gondolnunk.

Nem biztos, hogy sok mindent meg kell változtatni, de a rutinból végzett tevékenységünk minden elemét meg kell vizsgálni, hogy az és úgy valóban megfelelő-e az új körülmények között? Mert a körülmények alapvetően megváltoznak. A változásokkal kapcsolatban a legtöbbit a támogatás növekedéséről beszélünk – ez fontos és sokat segít, de megélni nem a támogatásból kell, hanem a gazdálkodás nyereségéből.

A fő kérdés tehát az, hogy az új piac hogyan értékeli az általunk megtermelt árut abszolút értékben, és a mások árujához képest is. Mik a versenylőnyein, ha vannak ilyenek, miben tudunk jobbat, egyedít, jól eladhatót nyújtani. Elegendő-e a nyersáru termelése a kiegészítő szolgáltatások (tárolás, szortírozás, eredet igazolás, minőség garancia) alacsony színvonalával. Képesek vagyunk-e magunk értékesíteni, vagy közvetítőt veszünk igénybe, akitől utána sajnáljuk a munkája és kockázata után megszerzett hasznot, stb.? Számos kérdést kell feltennünk magunknak, és az azokra adott válaszok fogják meghatározni, hogy javul-e a pozíciónk, vagy sem.

A felsoroltak a vetőmag vertikum tagjai számára ugyanúgy érvényesek. A kalászos gabonák szaporítói számára az alábbi kérdések izgalmasak:

◆ hogyan alakul az árunövények pozíciója – ez határozza meg a teljes vetőmag volument és az árat;

◆ várható-e a változás a vetőmag ellátás szervezetében – ez befolyásolja az adott előállító piaci perspektíváját;

◆ milyen fajtákat fogunk természetesen – ez szabja meg partneri kapcsolatainkat.

A vetőmag előállító a legtöbbször árutermelő is, ha nem, akkor is együtt sír, együtt nevet a termelővel. Vetőmagot akkor lehet nagy mennyiségben, jó áron eladni, ha a termelő nyereségesen működik, s képes vetőmagot venni. Tudjuk, hogy éveken át ennek az ellenkezője volt igaz, a termelés nem volt (elég) nyereséges, és a vetőmag eladó sem tudta költségeit a vetőmag árban érvényesíteni. Kiszámíthatatlan volt: az ár, az előre prognosztizálható volumen, ugyanúgy, ahogy a búza, kukorica, árpa, stb. ára is hektikusan változott, lehetetlenné téve minden józan kalkulálást.

Az EU csatlakozás egyik legnagyobb előnye az ágazat számára az lesz, hogy a korábbiakhoz képest magasabb árszinten, kisebb áringadozás mellett lesz értékesíthető a megtermelt áru. A magasabb árszintet az intervenció ár biztosítja, még akkor is, ha az nem terjed ki az összes kalászos gabona termelésére. Az intervencióra olyan – minimális – minőségi előírások betartásával lehet jelentkezni, amiket pl. búza esetében hazánkban a legtöbb termelő a legtöbb helyen és évben könnyedén felülmúl. Ezzel gyakorlatilag megszűnik az olcsó takarmány búza fogalma, a termés teljes mennyisége étkezési búzáként eladható, így több lehetőség nyílik más, takarmányozásra kedvezőbb kalászos gabona felhasználására a tápokban.

Az intervenció követelményeket meghaladó minőségű termék biztosan az intervenció áránál drágábban lesz értékesíthető. Most már lehet számolni: mi gazdaságosabb, a termést növelni a minőség kárára, vagy kiváló minőségű terményt előállítani? Biztos többen megpróbálják a rekordtermések elérését, de a tapasztalat azt mutatja, hogy az aszályra hajlamos magyar klímán a gyenge minőségű búzák sem teremnek sokkal többet, mint a jó minőségűek, ezért ez a tendencia nem lesz domináns. A kedvező évben elérhető 5–10 % terméstöbblet nem elég csábítás a jó minőséggel elérhető ártöbblet kockázatára.

A kalászos gabona fajok vetésterületének átrendeződése, és piacának stabilizálása több évet vehet igénybe. Összességében területük várhatóan nem csökken,

de a fajok között, és a fajok belül, – tájegységenként – várhatóak módosulások. A legbizonytalanabb talán a tavaszi árpa helyzete, mivel a minőség kockázata még nagyobb, mint a búzánál. Nem lenne meglepő, ha a marginális sörárpa vidéken a tavaszi árpát más kalászos váltaná fel, és a szükségletünk egy részét a Felvidéken termelnék meg úgy, ahogy korábban a Monarchiában is. Ezzel viszont mi biztosítanánk számukra a jó minőségű kenyérbúzákat. Így tehát amit az egyik növényen veszíthetünk, megnyerhetjük a másikon. Várhatóan nem csökken a tritikálé, az őszi árpa, és a kisebb jelentőségű kalászosok (rozs, zab, tönköly) vetésterülete.

Érdekesen változik hónapról hónapra a durum megítélése. A magas támogatási összegek hatására megélnék az érdeklődés iránta, mígnem kiderült, hogy a földalapú támogatás más rendszerét vezetjük be. Ennek ellenére a jelenlegi feltételek között is igen gazdaságos lehet a kiváló minőségű durum termelése, ráadásul a területi korlátok sem érvényesek már.

A változatlan vagy talán kissé növekvő búza vetésterületen belül izgalmas kérdés, hogyan alakul a jó minőségű malmi búza és az extra minőségű termény aránya. Az elmúlt időszakban született néhány új fajta, melyek képesek – megfelelő agrotechnika mellett – a kanadai tavaszi búzához hasonló minőségű termést adni. Érdemes lesz ilyen minőségre törekedni, és felépíteni az ezt igénylő piaci hátteret, ahová hosszú távú szerződésekkel minden évben garantált minőségű búzát lehetne eladni. Az ilyen céltermeltetés feladatát adna a vetőmag szektornak is. Ha nem tömegcikket termelünk, fajtaazonos, nyomon követhető és tökéletesen dokumentált termesztés technológia szükséges, aminek a kiinduló pontja a fémzárolt vetőmag. Minőségi céltermelés elképzelhető tavaszi búza és tavaszi durum búza esetén is.

Régi és új konkurenszek

A vetőmag forgalmazó számára a fontos kérdés, hogy milyen környezetben fogja kiszolgálni a vásárlókat? Kikkel kell megküzdenie értük, a jelenlegi konkurenszekkel, vagy új szereplők megjelenése várható?

Elég csak az elmúlt tíz évre visszanez-ni, hogy lássuk: a vetőmag kereskedelem állandó mozgásban van, folyamatos erőltolódásokat figyelhetünk meg, cégek szűnnek meg, megváltoztatják tevékenységüket, és csak ritkán jelennek meg új piaci szereplők. Ez a változás tovább folytatódik. Erre a csatlakozás kisebb hatással lesz, mint a termelésre, hiszen hogy a világ minden olyan nemesítő és vetőmag kereskedő cége most is aktív Magyarországon, akinek a hazai környezeti feltételekhez alkalmazkodó portfóliója van. (Ha elég nagy volumen lehet értékesíteni, saját céget alapítottak, ha kisebb jelentőségű fajról vagy fajtáról van szó, gazdaságosabb helyi céggel együttműködni, és ezt teszik.) A hazai szereplők pozícióját jelentős, újabb külső szereplők nem veszélyeztetik. Viszont folytatódik a koncentráció és a piac átrendeződése.

Kalászos gabona fajokból külső vetőmag beszállítással nem kell számolni. Ezt a nagy mennyiség, a relatív kis érték és a növekvő szállítási költségek szinte garantálják. A most már virtuálissá váló határon átnyúló vetőmag kereskedelem csupán egy meghatározott földrajzi zónában jelenthet új kihívást, vagy új lehetőséget. Az árugabona árának emelkedését követni fogja a vetőmag ára is, de ez csak kisebb mértékű jövedelemnövekedést hoz az előállítóknak, mivel az elmúlt évtizedben elmaradt felújítások és beruházások pótlása jelentős költségekkel fog járni.

Milyen fajtát termelünk és szaporítunk a jövőben? Erre a kérdésre igen eltérő válaszokkal találkozhatunk. Ismeretes, hogy a csatlakozást követően az EU bármely tagállamában államilag elismert fajta, amely automatikusan felkerül az EU fajtalistára, jogilag szabadon forgalmazható lesz Magyarországon is. Erre alapozva elég gyakori az a vélemény, hogy új fajták tömege jelenhet meg a piacunkon, melyek felboríthatják a jelenlegi fajtaösszetételt. Hogy értékelni tudjuk ennek valószínűségét, tekintsük át a fajtaellátottság és a fajtahasználat helyzetét az elmúlt évtizedekben, a legnagyobb vetésterületű, legtöbb minősített fajtával és legtöbb magyar nemesítésű fajtával rendelkező búza példáján.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy Magyarországon több mint negyven éve liberális fajtaelismerés folyik. A külföldi fajták szabadon kipróbálhatók, minősíthetők és termeszthetők. Ennek köszönhetően számos külföldi nemesítésű fajtát honosítottunk, és volt időszak, amikor a vetésterület döntő hányadát ezek foglalták el. Nemzetközileg is példátlan, hogy évtizedekig a jogszabályok jobb érdekeltségi feltételeket biztosítottak a honosításhoz, mint a nemesítéshez. A fajták szabad beáramlása tehát számunkra megszokott és természetes, és gyakran je-

lentős hasznot hozott a termelőknek is. Elég csak a Bezosztaja példájára gondolni, ami a maga idejében a leggazdaságosabb termelést tette lehetővé. Más kérdés, hogy kellene lenni annyi öntudatnak bennünk, hogy ne válasszunk olyan országból származó – és nem kiemelkedő tulajdonságokkal rendelkező – fajtát, mely országba a magyar fajta 5 kg-os mintáját még ma sem engedik be az ottani állami fajtakisérletek megkezdéséhez.

Kipróbált a fajtaösszetétel

A szabad verseny következtében minden fajta, mely egy kicsit is jobb a kontroll fajtáknál – minősítésre kerül. Így az elismert fajták száma folyamatosan nő. Ez azonban mégsem jelenti a vetésterület túlzott felaprózódását, mivel a terület döntő há-

diumában és igazi piaci szereplővé soha sem válik. Ha tehát igaz lenne az a feltételezés, hogy új, nálunk nem minősített fajták tömege jelenne meg a piacon, ezek az esetek döntő többségében csupán kipróbálásra kerülnének néhány helyen. De honnan jönnének új, eddig nem ismert versenyképes fajták? A 2003. évi Nemzeti fajtajegyzékben 11 ország 26 nemesítő cégének 126 Magyarországon minősített őszi búza fajtája szerepel. Alig képzelhető el, hogy újabb ország újabb nemesítői nagy sikerrel próbálkozhatnának a magyar piacon. Ismertek tehát a versenytársak, és azok a nemesítők maradnak talpon, akik nagy nemesítési programmal, kiváló felszereléssel, jól képzett szakember gárdával rendelkeznek.

Gyakran találkozni a marketing túlértékelésével. A marketing nagyon fontos a fajta elterjesztésében, de a fajta-előállítás nem marketing, hanem szakmai kér-

nyadát mindig csak 10–12 fajta foglalja el. Az elmúlt évtizedben 1 százaléknál nagyobb arányú vetőmag szaporító területtel 19–22 fajta rendelkezett, s ebből 18–20 fajta martonvásári vagy szegedi érdekeltségű volt.

A fajtahasználati adatokból több tendencia is körvonalazódik. Az egyik lényeges változás a korábbi korszakokhoz képest, hogy a legnépszerűbb fajták vetésterületi aránya sem éri el a korábban tapasztalt 30–50–80 százalékot, és ez a termelés kockázatát jelentősen csökkenti. Párhuzamosan több bevált fajtát vetünk, és a vetésterület mintegy 80 százalékán nem változik meg egyik évről a másikra a fajtaösszetétel. A búzavetések fennmaradó 20%-án játszódik le a régi fajták visszaszorulása, az újak előre törése, vagy kipróbálása. Hiába nő tehát a fajtaszám, a legtöbb fajta megreked a kipróbálás stá-

dés. Nem véletlen, hogy a magyar nemesítés búzában erős, más kalászosokban gyengébb. Nálunk két, nemzetközi szinten is a nagyok közé tartozó búzanevelő program működik. Ha ugyanilyen kapacitással dolgoznánk más növényeken is, ott is több lenne az eredmény, mert a befektetés és a siker hosszú távon igen szorosan összefügg. Kis növények esetén azonban nem gazdaságos a nemesítésre minden országban sokat költeni. Munkamegosztásra van szükség, amit a piac ki is alakít. Egy fajta előállítására fordított összeg akkor térül meg, ha a fajta vetőmagjából legalább 10–15 000 tonna forgalomba kerül a fajta élete során. Ez eldönti, hogy hány nemesítő tud megélni egy adott körzetben, és ezek száma a nemesítés fokozódó költsége, műszerigénye és bonyolultsága miatt folyamatosan csökken.

A magyar növénynevelés nincs könnyű helyzetben a nemzetközi versenyben. A munkához szükséges speciális gépek, műszerek és anyagok szinte kivétel nélkül külföldről, világpiaci áron érkeznek hozzánk, ugyanakkor hazánkban a vetőmag árak, és ebből következően az egységnyi vetőmagra jutó licencdíj bevételek jóval alacsonyabbak, mint a nyugat-európai versenytársaknál. Azonos méretű nevelési program fenntartásához ezért a magyar nevelítők fajtáiból többet kell értékesíteni, mint pl. Ausztriában, vagy Németországban. A versenyhátrányt a rendszerváltozás óta már az állami támogatás sem kompenzálja.

Az elmúlt évtizedben a neveléssel is foglalkozó intézeteknek, vagy tanszéknek juttatott költségvetési források az alapellátást sem fedezik, ezért jellemzően nem a nevelés kap támogatást, hanem a fajták után befolyó bevételekből a nevelés támogatja az intézetekben folyó egyéb kutatásokat. Átmeneti segítséget jelentenek a módszertani kutatásokra is megszerezhető pályázati összegek, de ezek sem elegendők az igen drága kísérleti gépek beszerzéséhez.

A megváltozó körülmények között módosulhat a Magyarországon jelenleg is aktív nevelítők fajtáinak bevezetése a piacra. Továbbra is alapvető követelmény, és a nevelítők alapvető érdeke, hogy csak kipróbált, jó, és biztonságosan termesztető fajtát ajánljanak. A fajta teljesítmény vizsgálatának módja azonban az EU fajtalista elfogadásával módosulhat. Amennyiben nem lesz szükség a fajták magyarországi minősítésére, a fajta tesztelése az állami fajtakísérletek kikerülésével is megoldható. Ma a nagy nevelítő programok, mint Martonvásár, vagy Szeged, az általuk előállított törzseket, vagy a honosított fajtákat több helyen tesztelik az országban, mint ahány helyen a hivatalos kísérleteket beállítják. Hasonló törekvések figyelhetők meg más nevelítők esetében is.

Kalkulálni szükséges

Az EU csatlakozásra hivatkozva az állami fajtakísérletek díjtételei megduplázódtak. Egy búzafajta vizsgálata az állami minősítésig több mint 880 000 forintba kerül. Jó esetben a bejelentett törzsek fele-harmada kerül elismerésre, így egy fajta magyarországi elismeréséért közel 2 millió Ft-ot kell fizetni. Ez az összeg már a külföldi fajtatulajdonosok számára is szinte elviselhetetlen. A vizsgálati költségek növekedése két következménnyel fog járni. Egyrészt, várható a most jellemzően 10 százalékos licencdíj növelése legalább 15 százalékra. Másrészt, a külföldön már

elismert fajták vizsgálatát a nevelítők vagy képviselőik részben magán kísérletekben végzik majd. Megnö tehát a bizalom jelentősége, mivel ekkor már nem lehet hivatalos adatokra hivatkozni. De viszont korrekt kereskedelmi tevékenység esetén ez az út járható. Sok példa van erre a régebbi uniós tagok gyakorlatában, és nálunk is kialakul ennek rendszere.

Fokozhatja a vetőmag forgalmat és javíthatja a vertikum minden szereplőjének a helyzetét az az EU jogszabály (2100/94 EK tanácsi rendelet 14. Cikk), amely szerint „... a betakarításból származó termény saját gazdaságában szaporítás vagy többszörözés céljából történő felhasználása esetén ...” (utántermesztés) méltányos díjat tartoznak fizetni a fajtatulajdonosnak, mely díj ésszerűen alacsonyabb, mint az azonos mennyiségű fémzárolt vetőmag után fizetendő licencdíj. Nem kell díjat fizetnie a kistermelőnek, annak, aki pl. gabonafélék esetében maximum akkora területen természetesen növényt, amely 92 t gabona előállításához szükséges.

Ez a díj a nevelítő cégek számára lehetővé teszi a fejlesztéseket, ami még jobb fajták előállításához vezet. A termelő számára a kismértékű költségnövekedés a növekvő árszínvonal és növekvő támogatás mellett elviselhető, és komolyan megkérdőjelezi a saját termés visszavetésének ésszerűségét. Ha ugyanis licencdíjat kell ilyenkor is fizetnie, alig lesz olcsóbb a saját vetőmag kikészítés, hiszen ennek költségei több számítás szerint nem alacsonyabbak, mint a szakosodott vetőmagtisztító üzemekben. A látszólagos megtakarítás abból adódik, hogy a termelők nem számolják ki az egységnyi vetőmagra vonatkozó valós költségeiket. Ugyanis a munkabér, a csávázószer, és még több elem tekintetében, a kisebb hatékonyság és a kisebb mennyiségből adódóan magasabb lesz a költség, mint a profi üzemekben. Az is előfordul, hogy valamilyen technológiai elemet vagy minőség ellenőrzést hagynak el, ami viszont a vetőmag minőségét rontja. Az új licencdíj rendszer bevezetésével a saját és a vásárolt fémzárolt vetőmag árkülönbözete minimálisra zsugorodik, ami ösztönözheti a nagyobb arányú vetőmag felújítást.

A sok várható változás eredője reményeink szerint egy stabilabb, kiszámíthatóbb és fenntartható termelés irányába mutat. A felsorolt gondolatok is igazolják talán a bevezetőben leírt véleményt, hogy mindnyájunknak, dolgozzunk a mezőgazdaság bármely területén, sokat kell változtatnunk a megszokott gyakorlaton. A csatlakozás nélkül is igaz lenne, hogy csak az átlagnál ügyesebb és tehetségesebb tud érvényesülni. Még inkább igaz ez, ha jobba is válnak a külső feltételek.

Láng László – Bedő Zoltán

„A piacon nem harc, hanem verseny folyik. A versenyben nem ellenfelek, hanem versenytársak vesznek részt. A piaci versenynek szabályozott keretei vannak, melyek szerint a cél nem a megsemmisítés, hanem a versenyben maradás.”
(Nicolaus von Haza, Németország)

Az Európai Unió csatlakozásig a magyarországi vetőmag forgalmazás törvényi kereteit az 1996. évi CXXXI. Törvény adja. A magyar vetőmag ágazatra korábban is az export-orientáltság volt jellemző, s az „égtáj szerinti” fordulatot a rendszerváltás óta sikerrel oldotta meg. Irányt már nem kell váltani, de a 2004. május 1.-i csatlakozást követően a forgalmazási feltételek alapvetően megváltoznak. A megtermelt, s a feltételeknek megfelelő dokumentumokkal ellátott vetőmag, az üzem területét elhagyva, az Unió bármely országának bármely pontján kiköthet. A helyzet fordítottja is igaz. Bárhol állították is elő a vetőmagot, forgalmazható lesz Magyarországon. Nem az a kérdés tehát, hogy nyílnak-e lehetőségek, hanem az, hogy tudunk-e élni velük. Nem az a kérdés, hogy lesznek-e fenyegetettségek, hanem az, hogy ki tudjuk-e védeni őket. Mit kell tennünk ahhoz, hogy a magyar vetőmag ágazat csatlakozásként élhesse meg az alapvető gazdasági környezetváltást és ne vereségként?

A magyar vetőmagtermelésre jellemző néhány fontosabb számadat:

Növény	Terület ha	Export eFt	Import eFt
Hibridkukorica	29 600	706 6645	915 853
Napraforgó	1300	1 030 635	1 796 300
Repce	1100	233 948	99 960
Őszi búza	53 200	1 198 448	21 391
Őszi árpa	6800	5603	5281
Tavaszi árpa	6200		
Rozs	1000	54918	1809
Tritikálé	3500		
Hüvelyesek	5600	1 029 530	882 341

Az egyes ágazatok rövid jellemzése

Hibridkukorica

Hagyományosan jelentős exportőr ország vagyunk, s ezt a helyzetünket meg is tudjuk őrizni. Klimatikum adottságaink, s a már megszerzett tapasztalat továbbra is biztosítják pozíciónkat. Az öntözhető területek növelésével jelentősen bővíthető a tevékenység mérete, s van remény arra, hogy a kínálkozó lehetőséget a világcégek megbízásai, s itt folytatott tevékenység

Szántóföldi vetőmag ágazatunk lehetőségei az EU csatlakozás után

gük révén ki is használják. Az öntözés területi növelése nem csak a bővítésnek, hanem a fenntartásnak is előfeltétele, mert a nehezen irtható gyomok, s különösen a kukoricabogár térhódítása, kikényszeríti a vetőmagtermesztés „vándoroltatását”. A hatékonyság növelésének más módszereit is igénybe kell venni, mert a munkaerő ára és a földbérlet várhatóan jelentősen megemelkedik, befolyásolva a termelési költségeket. Az ágazat fejlődésére kihatással lesz a géntechnológiai úton módosított fajták kereskedelmi helyzetének jövője. Nehéz lesz ugyanis összeegyeztetni a már így sem konfliktusmentes izolációkezelést a növekvő organikus termelés szigorúbb elkülönítési igényével.

Napraforgó

A termelés bővítésének nem elsősorban piaci akadályai vannak. A kiterjedt árunapraforgó termelés, s az ennek következtében szinte általános napraforgó-árvakelés megjelenése, nehezíti az izoláció biztosítását, s növeli a szkleróciumfertőzés veszélyét. A különféle szador-raszok terjedése is a vetőmagtermő terület növekedése ellen hat. A piaci lehetőségek bővíthetnek, mert a nagy olajtartalmú hibridek termelése olyan régiókban is terjed, ahol a vetőmagtermelés biztonsága korlátozottabb a miénknél. A piacbővülés lehetőségét ígéri még a napraforgó olaj kiterjedtebb energia célú felhasználása.

Őszi káposztarepce

A repcetermesztés világméretű felértékelődése a termelés méretének növelését is lehetővé teszi. Versenyhátrányban vagyunk a Nyugat-európaihoz viszonyított kisebb termelési hatékonyság miatt. Ha a hatékonyságot a termelési technika és fajtahasználat fejlesztésével javítani tudjuk, – az ágazat jelentősége megőrizhető, vagy javítható. Lehetőségeinket növelheti a hibridrepce vetőmag megjelenése. A hagyományos nemesítési módszerrel előállítottaknál télállóbb, jobb kezdeti fejlődési eréllyel rendelkező hibridek vetőmag-célú termelése biztonságosabb. Hazai repcetermesztésünk kritikus pontja a kellően nedves vetőágy biztosítása. Gyakran lenne kelesztő öntözésre szükség. Az öntözés fejlesztése ezen a területen is előrelépést jelenthet.

Őszi búza

Látszólag jobban ragaszkodik a nemesítés helyéhez, mint a kukorica, vagy a napraforgó. Oka elsősorban az, hogy a nagyobb vetőmag felhasználás miatt még az országon belüli távolsági szállítás is költséges. Másrészt, a hibridizációval nemesített növények variabilitása nagyobb, s a bővebb választékból könnyebb a különböző ökológiai feltételeknek megfelelő fajtát találni. A nemesítési technika fejlődése ezt a kérdést, ha nem is azonnal, de a belátható időn belül megoldja.

A hazai nemesítést, az a veszély fenyegeti, hogy a felgyorsult fajtaváltás az őszi búza esetében komoly nemzetközi verseny-kihíváshoz vezet. Jelenlegi legfontosabb problémáink a minőségi tulajdonságok szerkezetében, s a tulajdonságok stabilitásában találhatók. A kereskedelem és a termelés területén várható jelentős változás csak a verseny éleződésében és a minőségi követelmények fokozódásában nyilvánul meg. A jelenlegi, s a közeljövőben megnyíló határok csak akkor jelentenek lehetőséget, ha megfelelő fajtákkal és megbízható minőségű, kereskedelmi szempontból is versenyképes vetőmaggal állunk a határok közelében értékesítésre készen.

A minőségi követelmények fokozódása maga után vonja a kenyérgabona termelést az ipar részéről. A minőségbiztosítási rendszer előírja a termeltetett fajtát is. Ez növeli a vásárolt vetőmag részarányát, s segítségül lesz a vetőmag előállítás tervezésében.

A csatlakozás következményei

Lehetőségek

A vetőmag, ezzel a fajták szabad áramlása, ígéretes a magyar vetőmag-előállításában. A kis szállítási költség igényű magvakból (hibridkukorica, napraforgó), a termelés mennyisége jelentősen növekedhet.

Nehezebb jóslatokat tenni a gabonafélék magvaira. Részben azért, mert a fajták jobban kötődnek a „röghöz”, részben, mert többre kerül a szállítás. Ezeknél a termékeknél nagyobb nemzeti protekcionizmussal is számolni kell, melyet az országonként eltérő fogyasztási szokások támogatnak. Valószínűleg fel kell frissíteni korábbi földrajzi ismereteinket. Fel kell

ismerni a Kárpát medence ökológiai egységét, s az itt élő népek közös hagyományait. Fegyelmezett, céltudatos piaci magatartással, a szintén csatlakozó Felvidékkel, valamint a már korábban tag-területé vált Burgenlanddal kiépíthető együttműködés jelentős növekedést eredményezhet. Az együttműködésnek nem csak stabilizáló, de piacvédelmi szerepe is lehet.

Veszélyek

Csatlakozásunk nem csak piacbővülést jelent, hanem piacot is kínál a régi tagoknak. Ők a csatlakozó országokat tekintik piacbővülésnek, s minden bizonnyal ki is akarják használni a kínálati lehetőségeket. Számolni kell azzal, hogy a nagyobb tőkeerővel, szervezettebben, s kifinomultabb piaci tevékenységgel fellépő – ez év május elseje után már „külföldinek” sem nagyon nevezhető – vállalkozások, számos területen kihasználják majd erőfölényüket. A nemzeti öntudatra, mint számításba jöhető piacvédelmi eszközre nem alapozhatjuk a magyar vetőmag ágazattal kapcsolatba hozható gazdasági szereplők védelmét mindaddig, amíg az erők ki nem egyenlítődnek. Az is igaz, hogy az itt említett veszélyek elsősorban a kevésbé felkészült termelőt, s a gyengébb pénzügyi helyzetben lévő kereskedőt fenyegetik. Az ágazatok közül a búza veszítheti a legnagyobbat, hiszen a többi (kukorica, napraforgó, repce, cukorrépa) a nemzetközi vetőmagipar már amúgy is „védőszárnyai alá” vette.

Adottságaink újraértékelése a csatlakozás tükrében

Közhely a Kárpát Medence vetőmag termelés szempontjából kedvező adottságaira hivatkozni. Vannak azonban hátrányok is, melyek egy szabadabb, nagyobb, s erősebb piacon kellő mérlegelés híján felerősödhetnek. A hátrányok között első helyen kell említeni az időjárás szélsőségeket. Ezek (az időnként kemény tél, a hol csapadékos, hol száraz, forró nyár) nem csak a termésátlagok, hanem a minőség ingadozását, kiszámíthatatlanságát is okozzák. Ezt a kereskedelem fogadja el, s a hiányt azonnal pótolja – máshonnan.

Büszkén szoktuk emlegetni a magyar szakembergárda kiváló képzettségét,

problémamegoldó képességét, elhivatottságát. Szembe kell néznünk azzal a ténynyel, hogy az agrárkutatás és oktatás, különösen a posztgraduális képzés színvonal a jelenlegi tagállamokban sokkal fejlettebb; a problémát nem megoldani, hanem megelőzni kell; az elhivatottság és önérték csak akkor válik termelőerővé, ha következetes, szorgalmas munkával párosul.

A termelési színvonal megtartásának és folyamatos fejlesztésének a kutatóbázisokra és agrároktatási intézményekre támaszkodó szaktanácsadási hálózat az infrastruktúrája. A vetőmag előállítás komplex és az átlagnál magasabb termelési színvonalat, termelési kultúrát vár el. A rendszerváltozást nem követte elég gyorsan a tanácsadási hálózat átszerveződése, újjáépülése. Késedelmes kiteljesedése komoly versenyhátrányba hozhatja a magyar vetőmag ágazatot.

Az ágazati szerveződések sem elég markánsak. Nem találták meg igazi szerepüket. A korábbi védelmet, amit az Uniótól többé-kevésbé független törvények, szabályozások, támogatások és persze az országhatár látott el, jórészt ezeknek kellene átvenni. Csak valószínűsíthető, hogy a magyar szerveződések, – esetleg a súlyuknál is jobban – szövik majd a közösségi érdekeltségek.

A lehetőségek kedvező kihasználásáról

A magyar vetőmag ágazat csatlakozás utáni versenyképessége alapvetően azon múlik, hogy az árut a piac által igényelt mennyiségben, minőségben és versenyképes áron kínáljuk-e. A már említett időjárási szélsőségek miatt, a magyar vetőmag ágazatnak bizonyos kérdésekre, nagyobb figyelmet és esetenként többlet kiadásokat kell fordítani. Az esélyek kihasználásához szükséges feltételeket három nagyobb csoportba sorolhatjuk:

Általános feltételek

- ◆ A gazdatársadalom tudati és ismereti fejlesztése
- ◆ A folyamatos innováció feltételeinek megteremtése
- ◆ Az országos infrastruktúra továbbfejlesztése
- ◆ Az öntözésfejlesztés alapjainak megteremtése

Szántóföldi-termesztési feltételek

■ A talaj tápanyag ellátottságának (szakmailag megfelelő műtrágyázási szint) helyreállítása

■ Az agrotechnikai színvonal (gépi ellátottság + a művelés szakszerűsége) javítása

■ A betakarítás korszerű, komplex túlgépesítése

Telepi és forgalmazási feltételek

● Fogadó, szárító, és előtisztító kapacitások túlfeljesztése

● Megfelelő szintű tisztító, készárutáról, csomagoló, anyagmozgató és szállító kapacitás kialakítása (logisztikai rendszer)

● Hiteles dokumentáció megteremtése (Minőségbiztosítási rendszerek)

Forgalmazásunk rendszere és várható változásai

Hibridkukorica, hibrid napraforgó, repce

Napjainkig kettősség volt tapasztalható a hibridkukorica vetőmag forgalmazás területén. A hazai nemesítők fajtáinak forgalmazása a termelőkön keresztül történt oly módon, hogy a vetőmag tulajdonjoga a szerződéses feltételek teljesítésével átszállt az előállítóra. Ily módon a hazai nemesítők kereskedelmi tevékenységüket az anyamag kihelyezésével kimerítették.

A nemzetközi vetőmag cégek, az elmúlt közel másfél évtized alatt, kiépítették saját hazai forgalmazási rendszerüket, s szakvállalataik végzik a vetőmag forgalmazását. Ma a hazai kukorica és napraforgó vetőmag meghatározó többségét ők hozzák forgalomba, részben saját értékesítéssel, részben nagykereskedőkön, s ezek forgalmazó-hálózatán keresztül.

A termékek kereskedelme, a forgalmazás szervezete és szerkezete, az árukínálat módja, az áru minősége és megjelenése, valamint a kereskedelmi kondíciók megegyeznek, vagy nagyon hasonlóak lesznek a csatlakozást követő időszakéhoz. Ezek szerint a nemesítő vállalat (függetlenül attól, hogy nemzetközi vagy magyar) kereskedelmi cégén keresztül hozza forgalomba a többnyire itthon termeltetett és feldolgozott vetőmagot.

A forgalmazást közvetítői (nagykereskedelmi, dealer, kisebb elosztó egységek) hálózaton keresztül végzik, melyek általában nem rendelkeznek területi kizárólagossággal. A kisebb, lerakat jellegű egységek (egyes termelők) általában valamely kereskedőhöz kötődnek. A forgalmazási rendszer szereplői közötti hierarchia (méret és függőségi tagozódás) kialakulását részben a rendelkezésre álló infrastruktúra, részben a pénzügyi szolgáltatási képesség, részben a pénzügyi erő és stabilitás határozzák meg. A forgalmazás mozgató rugója banki hitelekhez való hozzájutás és elosztás, az árrés és a teljesítményhez kötött bónusz.

A nagy integrátorok, főként a forgalmazás fizikai és pénzügyi képességének birtokában, – őrzik előnyüket. Pozíciójuk tartásához hozzájárul a többféle szolgáltatás (gép-, alkatrész kereskedelem, termékfelvásárlás, stb.). Képesek áthidalni átmeneti veszteségeket, ha az új piac megszerzéséhez jelentős áldozatokat kell hozni az elérhető bónusz, vagy árrés terhére.

A vetőmag szakvállalatok erőssége a fejlett infrastruktúrában, szakmai és integrátori pénzügyi szolgáltatásokban rejlik.

A rendszerváltást követően számos vállalkozó szellemű agrárszakember fogott vetőmag és/vagy egyéb agrártermék kereskedelemben. A fennmaradtak és megszüлдültek jelentős paci tényezőkné számítanak.

Ugyancsak a rendszerváltás termékének tekinthetők a forgalmazással kis méretben foglalkozó magánkereskedők. Szerepük a helyi mezőgazdasági kisvállalkozók, mezőgazdasági tevékenységgel mellékesen foglalkozók ellátásában van.

A csatlakozás utáni időszakban a legszembeötlőbb változás az árak harmonizációjából eredő költségnövekedés lesz.

Számolni kell, mint új jelenséggel, a jelenleg külföldi székhelyű kisebb nemesítő és kereskedelmi vállalatok képviselőinek megjelenésével. Ők nem rendelkeznek, s valószínűleg nem is fognak rendelkezni hazai képvisellel, vagy kereskedelmi társasággal. Nem itthon vizsgált és elismert fajtákat fognak kínálni. Jelenlétük várhatóan nem a piacvezetőket veszélyeztetik majd, hanem a kisebbek közötti versenyt élezi tovább. Fogadásukra mind a kereskedőket, mind a termelőket fel kell készíteni.

A csatlakozás utáni helyzetre általánosságban jellemző lesz, hogy a kellően meg nem erősödött vállalkozások fokozatosan eltűnnek a piacról, vagy integrálódnak. Az export-orientáltság egyébként is a további koncentráció irányában hat. Az árukínálatban – minőséget, megjelenést és forgalmazási módszereket tekintve – egyre inkább az Európai Unióban elfogadott normák érvényesülnek. Ez a tendencia valószínűleg a piaci tevékenység jobb átláthatóságát és pontosabb tervezhetőségét is elősegíti.

Kenyer- és takarmánygabona

Az őszi búza piacon folytatott tevékenység hagyományosan komplikált és nehéz. A nemesítő, a vetőmag előállító és a kereskedő, működésük során gyakran átfedik egymást, s zavaró hatás keletkezhet a piacon. Az utánvetés lehetősége befolyásolja a keresletet, s visszahat a vetőmag értékesítési árakra. A korlátozott export lehetőség és a jelentős túltermelés időről időre kétségessé teszi a termesztés

és forgalmazás gazdaságosságát. A vetőmag előállítás és forgalmazás a hibridnövényekhez viszonyítva nagyobb előrelátást igényel, következésképpen nagyobb kockázatot is rejt magában. (A kockázatot természetesen csökkenti az előállítás kisebb költsége és a kereskedelmi áruként való értékesíthetőség.) A viszonylag nagy árutömeg indokolja, hogy a termelés és feldolgozás területi megoszlása és eloszlása igazodjék a végfelhasználáshoz. A vetői magatartás is sajátos. Több szakmai információt igényel mind a fajta tulajdonságairól, mind a termesztési követelményekről.

A csatlakozási utáni időszakban számos, nálunk eddig nem termesztett fajta vetőmagjának kínálatával kell számolni. A nagyobb szállítási igény miatt, a külföldi forgalomba hozók a jelenleg is vetőmag előállítással foglalkozókat keresik meg termeltetési ajánlataikkal. A forgalmazást valószínűleg már az eddig is piaci tevékenységet folytatók végzik.

A hazai fajták dominanciája reményt kelt abban, hogy a nemesítők, előállítók és forgalmazók önkorlátozások bevezetésével kezelhetőbbé, átláthatóbbá teszik a hazai piacot. Az átláthatóságra ad esélyt, hogy a hazai termesztési körülményeknek, a hazai és nemzetközi (főként EU-s) minőségi követelményeknek jobban megfelelő fajták uralhassák a termesztést.

Tavaszi árpa

A hazai tavaszi árpatermesztés szinte kizárólag söripari célokat szolgál, s szerződéses termeltetés keretein belül folyik. A fajtákat a termeltető választja ki, s szakvállalatokkal köt integrátori megállapodást. Az elmúlt mintegy tíz esztendő alatt kialakult gyakorlat lényegében megegyezik a nyugat-európaival, így abban alapvető változás nem várható.

*

Ha szigorúan a vetőmag ágazatot tekintjük, az Európai Unióhoz történő csatlakozás nem érinti váratlanul a hazai szereplőket. A rendszerváltás óta eltelt időszakban a termesztés és feldolgozás alkalmazkodott az új követelményekhez, megismerte a fontosabb piaci szereplőket, s ha el nem is sajátította, de elfogadta üzleti magatartásukat. A hazai piacon a verseny erősödésével kell számolnunk, mely a belföldi kínálat színvonalát is a nyugatihoz hasonló szintre emeli. A csatlakozás nem csak kihívásokat, de lehetőségeket is tartogat a magyar vetőmagtermelés és forgalmazás számára, melyeket szorgalmas munkával, technikai, szervezeti és szellemi fejlődéssel ki lehet használni.

Kulcsár Ildikó

Mezőmag Kft.

vetőmag-kereskedelmi igazgató

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács új tagjai (2003. október-december)

Név	cégnév	irsz	város	utca
Berkesi László	magánszemély	2500	Esztergom	Mátyás király u. 24.
Druskóczy Zoltán	magánszemély	7090	Tamási	Várhegy út 2/a.
Vellás Sándorné	magánszemély	1133	Budapest	Gogol u. 29.
Bereczki Attila	Agro-Be Bt.	4456	Tiszadob	Galkó-tanya
Molnár Tamás	Agro-Danubia Kft.	9200	Mosonmagyaróvár	Marx u. 58.
Praszná Lajos	Agroherba Kft.	2677	Herencsény	Béke út 0213. hrsz.
Varga Imre	Agro-Makó Kft.	6900	Makó	Kossuth u. 23/b.
Dehény Zsolt	Apátfalvi Gabonatermelők Szövetkezete	6931	Apátfalva	Kossuth u. 94.
Beslity Ákos	BBK Hungary Kft.	6724	Szeged	Ősz u. 42/a.
Baksa Jánosné	Gérce-Mag Kft.	9672	Gérce	Kossuth u. 62.
dr. Bayar Khosbayar	Hárskúti Agro Kft.	1121	Budapest	Öröm u. 22.

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács kilépett tagjai (2003. október-december)

cég neve	irsz	város	utca	tanúsítvány száma	kilépés dátuma
Lendvai István	5000	Szolnok	Győrffy I. u. 10.	30	2003.10.27.
Kaposmag Kft.	7200	Dombóvár	Kórház u. 2/a.	251	2003.11.04.
Vetőműszolg Kft.	1077	Budapest	Rottenbiller u. 33.	427	2003.10.31.

A kilépett tagok tanúsítványszáma érvénytelen!

Tisztelt TermékTanács Tagok!

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács honlapjának megújításán, folyamatosan dolgozunk. Célunk az, hogy egy könnyen kezelhető, esztétikus felületen, naprakész információkat nyújtsunk a tagság számára. Habár a fejlesztésnek még korántsem értünk a végére, az oldal böngészésre már most is érdemes.

A TermékTanáccsal kapcsolatos alapinformációk mellett (elérhetőség, alapszabály, tisztségviselők névsora, rendszerbe foglalt tagnévsor stb.) a „szakmai hírek” rovatban folyamatos tájékoztatást kívánunk adni a vetőmagszakmát érintő témákról, eseményekről és a TermékTanács munkájáról.

Ha van olyan információja vagy kérdése, mely a tagság szélesebb körét érintheti, kérjük, „fórum” rovatunkban adja közzé.

Honlapunkat a www.vetomagtermektanacs.hu címen találja. Időt takaríthat meg, ha levélírás, telefonálás, faxolás előtt körülnéz oldalunkon!

A magyar kukorica esélyei az EU-ban

A téma megfelelő kifejtésének érdekében a következő tényezőket célszerű figyelembe venni:

1. Belső viszonyok
2. Az EU szabályozás hatását a kukoricatermesztésre.
3. Mit jelent a tagság a termelőnek.
4. Lehetséges termelői stratégiák.

1. Az ellentmondásos belső viszonyok

Mindenekelőtt leszögezhető: erősségeink közé tartozik, hogy Magyarország kedvező természeti adottságokkal, jelentős termőterülettel, nagy termésmennyiséggel és jelentős volumenű export árú alappal rendelkezik, valamint az elérhető biológiai alapok tekintetében is világszínvonalon állunk.

Klimatikus tényezők

Magyarország éghajlata – ha legalább 100 évet veszünk alapul – kedvező a gabonatermesztésre, azon belül a kukoricatermesztésre. Viszont komoly kérdőjelek merülnek fel, ha az utóbbi 20 évet vesszük alapul. Ezen időszak éveinek több mint fele a kukorica vízigényét általában nem elégítette ki és a szárazságra való hajlam, elérte a 73 százalékot. Az elmúlt 50 év elmulasztott öntözés-beruházásai ma komoly hátránnyá jelent az EU-val szemben. Az éghajlati, talaj- és egyéb környezeti tényezőkből fakadó előnyeinket még ma is érvényesíthetnénk az EU kukoricával szemben, hiszen az egyes termékeket az EU-ban elsősorban ott termelik meg, ahol az a leghatékonyabb, leggazdaságosabb.

A kukorica szerepe, nagyságrendje

A kukorica a legnagyobb területet elfoglaló, meghatározó növény a magyar termelésben. A gabonafélék 31%-át a kukorica adja (1. sz. táblázat).

A kukorica vetésterülete viszonylag stabilnak tekinthető az elmúlt 16 év átlagában (2. sz. táblázat).

Év	Szántó ter. 1000 ha	A szántóterület %-ában					
		búza	kukorica	árpa	rizs	rozsa	összes
1985	4698	29,0	22,4	5,9	1,8	0,9	60,5
1992	4707	18,0	24,6	10,1	1,5	1,1	56,5
1994	4714	22,5	25,6	9,0	1,9	1,2	61,4
1998	4710	25,3	21,7	6,9	1,3	1,1	60,2
1999	4712	18,7	26,6	8,0	1,2	1,0	57,3
2000	4630	27,2	31,2	8,2	1,4	1,0	70,5

2. sz. táblázat

Kukorica terület (1000/ha)	
1986–89	1106
1990	1082
1991	1106
1992	1159
1993	1121
1994	1200
1995	1037
1996	1053
1997	1057
1998	1150
1999	1120
2000	1187
2001	1258
2002	1201

3. sz. táblázat:

	Kukorica terület (1000 ha)		
	1980	2001	változás %
Összes kukorica	1229	1258	102,4
Silókukorica	300	129	43,0

4. sz. táblázat: A magyar kukorica termelése az EU termeléséhez viszonyítva (%)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Mo/EU	18,6	26,8	14,1	12,8	16,1	15,4	16,9	17,3	17,0	19,0	12,9	19,0

5. sz. táblázat:

Szerves és műtrágya felhasználás, 1966–2001

év	szerves trágya millió t/év	műtrágya hatóanyag kg/ha/év
1966–70	22,2	109
1971–75	14,8	218
1976–80	14,3	250
1981–85	15,4	282
1986–90	13,2	230
1991	8,0	37
1992	7,2	36
1993	5,0	38
1994	4,9	50
1995	4,8	47
1996	4,0	54
2001	2,9	43

Az összes területen belül a silókukorica területe csökkent több mint a felére a szarvasmarha állomány csökkenése miatt (3. sz. táblázat).

A termőterület nagyságrendje kiemelkedő az uniós országokhoz mérten, és az exportálható termékmennyiség szempontjából is meghatározóak vagyunk. Kukorica előállításunk az elmúlt 10 évben az EU termelésének 15–19 százaléka (4. sz. táblázat).

Gyengeségeink, melyek versenyhátrányunk hordozói:

- technikai elmaradottságunk,
- a gyenge területeken is folytatott termelés,
- a genetikai potenciál kihasználatlansága,
- alacsony hozamaink

Technológiai állapotok

Általában a magyar növénytermesztés technológiai szintje mára jelentősen elmaradt az EU átlagos szintjétől. Nem is beszélve a legfejlettebb EU-tag mezőgazdasági országokról. A növénytermesztésen belül a gabonatermesztés és azon belül is a kukoricatermesztés helyzete, a technológiát tekintve kicsit jobb helyzetben van. Jelentős különbségek fedezhetők fel azonban az egyes termelőket tekintve. A modern gépekkel, szárító-, kezelő-, raktározó eszközökkel felszerelt gazdaságoktól a lóval kultivátorozó, terményét a „táblán” szárító és azt a tábla

széléről olcsón eladni kényszerülő gazdáig minden formát megtalálunk.

Tápanyag-utánpótlás

A megváltozott talajerő-gazdálkodási szemlélet, valamint az állatállomány csökkenése az elmúlt 35 évben „megtizedelte” a szerves trágya felhasználást. A rosszul értelmezett „költségtakarékos” technológiák, továbbá a pénztelenség következménye, hogy a 80-as évek első feléhez képest mára mintegy 15%-os csak a hektáronkénti műtrágya hatóanyag felhasználás. Mindkét adat drámai. Hátrányos következményei konkrét számokban mérhetőek minden szántóföldi növényfajnál (5. sz. táblázat).

Termésszintek versenye

Ezen a téren nagy lemaradásaink vannak. A 15 évvel ezelőtti – a világ kukorica-termesztésében a termésszintek versenyében – elfoglalt előkelő 3. helyünk mára a múlté. Természetesen a jövedelemtermelés az elsődleges, de azt alapvetően meghatározzák a hozamok. Ha a meghatározó 5 év adatait hasonlítjuk össze, akkor jól látjuk, hogy milyen óriási a hátrányunk (6. sz. táblázat).

A magyarországi termésátlagok egyrészt nagyon alacsonyak, másrészt jelentős mértékben változnak az évjárat függvényében. Mind szemes mind pedig silókukoricából körülbelül a felét, kétharma-

6. sz. táblázat: Kukorica termésátlagok (t/ha)

	1998	1999	2000	2001	2002
Magyarország	5,8	6,3	4,3	6,2	5,1
EU 15	8,7	8,5	9,1	8,8	8,8

dát termeljük meg annak, amit Németországban, Hollandiában, Olaszországban, Franciaországban stb., pedig ezek az országok rövidesen a konkurenciáink lesznek.

Kukorica termésátlagok (kg/ha)

1986-89	5630
1990	3990
1991	6710
1992	3650
1993	3500
1994	3890
1995	4388
1996	5610
1997	6440
1998	6043
1999	6350
2000	4300
2001	6250
2002	5070

2. Az EU szabályozás hatása a kukoricatermesztésre

A magyar agrárgazdaság szereplői számára alapvető követelmény versenytársaink és partnereink ismerete. Egyes években a hazai agrárexport több, mint 50 százaléka irányul az Unió országaiba.

A kukoricatermelés szabályozása is a Közös Agrárpolitika (CAP) része. Annak szabályai ma is érvényesek.

A magyar kukoricatermelés csatlakozás utáni helyzetén, jövedelmezőségén nem elsősorban az esetlegesen megnövekedő exportlehetőségek javítanak, hanem a kiszámítható, szabályozott piaci viszonyok.

3. Mit jelent a tagság a termelőnek

Lehetőségeket és kihívásokat egyaránt. Mire számíthat a magyar gazda jövőre?

Alapvetően arra, hogy nem a támogatásokból, hanem a magasabb, biztosabb piaci bevételekből lehet kiszámíthatóbb jövedelemre szert tenni. A magyar gazda is tagja lesz az egységes belső piacnak, amely fizetőképes, és a világ legszervezettebb piaca.

Az EU-ban bővülnek a piaci lehetőségeink. A tőke és munkaerő szabad áramlásából adódik, hogy várhatóan a tagok Magyarországra kedvező természeti adottságait, logisztikai előnyeit, a felhalmozott szakmai tudást, tapasztalatot kihasználják.

Az EU csatlakozás legnagyobb előnye, hogy hosszú távon kiszámíthatóvá teszi azokat a politikai, gazdasági feltételeket, amelyeket figyelembe véve stratégiai tervekkel lehet készíteni, azaz gazdálkodni lehet.

4. Lehetséges termelői stratégiák

A termelés hatékonyságának növelése elengedhetetlen lesz versenyképességünk fokozása érdekében.

Lehetőség szerint fel kell hagyni a gazdálkodóknak a közelmúltban hangoztatott és sajnos a gyakorlatban is alkal-

mazzott ún. "kölségtakarékos" technológiákkal, mert tudomásul kell venni, hogy a költségtakarékosság és a termékek optimalizálása, vagy maximalizálása egymás mellett nem működtethető tényezők. Arra kell járni a gazdálkodást, hogy hektáronként minél nagyobb termést arathassanak, mert a kiszámítható garantált árak mellett ez a stratégia teremtheti meg az alapját a bővített újratermelésnek.

Nemcsak eredményesen kell termelni, hanem még ennél is fontosabb a termés minősége, a piaci igények kielégítése és az értékesíthetősége.

Mivel ebben az ágazatban már semmi alapvető újdonságot nem lehet felfedezni, elég azokat az elveket a hazai körülményekre adaptálva alkalmazni, melyek a világ többi részén hatékonyan működnek és beváltak

A terület alapú támogatások igénybevétele az Unióban nem feltétele a

fémzárolt vetőmag használata. Az a gazdálkodó azonban, aki ésszerű fajtahasználat és minősített, fémzárolt vetőmag nélkül akar gazdálkodni, nem lesz versenyképes.

Jó és rossz fajták

Az EU csatlakozással megteremtődik a feltétele annak, hogy az EU fajtalistáról is Magyarországra kerülhessenek itt még nem vizsgált hibridek. A közösségi fajtalista fajtáit általában nem próbálják ki hazai viszonyok között, így nem ismert, hogy adott térségünkben hogyan viselkednek majd. A fajták között lehetnek a hazai termelési viszonyok között kiválóak és eredménytelenek is. A térségi körülményeket, termesztési viszonyokat, egyszóval az adottságokat jól ismerő vállalatok munkatársainak célszerű felhívni a gazdálkodók figyelmét, hogy a jó és rossz fajta közötti választás – így gazdálkodásunk sikere, vagy sikertelensége – kizárólag rajtuk múlik.

A termelő számára, a jövőben, az általa ismert cég és annak hibridjei iránti korábban megszerzett bizalom és termelési tapasztalat még meghatározóbb jelentőségű lesz.

Folyamatosan felértékelődik a vetőmag minősége. Az öntözési feltételek megléte a vetőmag előállításban, az ISO minőségbiztosítás mind a vetőmag előállításban, mind pedig a hibridek tesztelésében erősíteni fogja a termékbe vetett bizalmat.

2004 májusát követően a magyar vetőmagtermelésnek ügyelnie kell versenyképességének megőrzésére, hiszen a költségek kis mértékű emelkedése fog bekövetkezni. A legintenzívebb szántóföldi területekért tovább fokozódik majd a verseny az EU-ban. A csatlakozásunkkal együtt járó negatív hatásokat leginkább a fegyelmet, magas minőségi követelményeknek megfelelő, stabilan magas vetőmaghozamokkal tudjuk ellensúlyozni. Ellenkező esetben pozícióink gyengülnek.

A támogatások és intervenciók mellett hihetetlen mértékben felértékelődik a szakértelem és a termelési tapasztalat. Ezek a területeken a magyar termelők jelentős része sok vészterhes év után igencsak felvértezettnek tekinthető. Emellett maximálisan ki kell használni kitűnő gabonatermő adottságainkat, valamint a keleti és nyugati piacok közelségét. A termelőknek és kereskedőknek közösen kell megtalálniuk a hatalmas uniós piacnak azokat a területeit, melyekre önálló arcúval bír, jelentős mennyiségű és kiváló minőségű árut juttatnak el. Ha ezt képesek leszünk megvalósítani, akkor van jövője az ágazatnak.

**Sövény Andor, Kara Béla,
Dr. Knódel János**

Pioneer Hi-Bred Magyarország Kft.

Piac vezérelt nemesítés és vetőmag-kereskedelem a Zöldségtermesztési Kutató Intézet Rt.-ben

1993-ban a Zöldségtermesztési Kutató Intézet Fejlesztő Vállalatból 100%-ban állami tulajdonban maradó, egy személyes részvénytársasággá alakult. A költségvetési keretekhez szokott intézmény a versenyszféra keretei között csődközeli helyzetbe került. A tulajdonosi jogokat gyakorló Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 1997-ben reorganizálta a társaságot. Az eredménye: a kutatóintézetből a teljes zöldségvetőmag vertikumot saját kézben tartó vetőmagos céggé vált.

Visszatekintve az elmúlt hat esztendőre elmondhatjuk, hogy az átalakulás sikeres volt, hiszen a ZKI Rt. jelenleg a legnagyobb magyar tulajdonú zöldségvetőmag nemesítő és kereskedő társaság.

Az átalakulás során a legfontosabb feladatunk volt, hogy a teljes vertikumot – nemesítés, vetőmag-előállítás, vetőmagfeldolgozás, minősítés, kiszérelés és értékesítés – saját kézbe vegyük.

Nemesítés

A nemesítés eredményességét, kizárólag az előállított fajta vetőmag árbevétele alapján értékeljük. Azt a korábbi gyakorlatot, mi szerint az a sikeres nemesítő, akinek több államilag elismert fajtája van, megszüntettük. A nemesítési célokat nem a pályázatok eredményességét befolyásoló szempontok alapján határozzuk meg, hanem kizárólag a piac igényeinek felmérése alapján. A termelői körben mozgó termékmenedzserek a felhasználói igények megismerése alapján termékmodellt állítanak össze, mely fontossági sorrendbe állítja az egyes fajtalajdonságokat. Az így elkészített termékmodellt a társaság legfőbb döntéshozó szerve, a termékbizottság (nemesítő, termékmenedzser, kutatási-, kereskedelmi-, és vezérgazgató) megvitatja, majd esetleges módosítás után elfogadásra kerül.

A nemesítő elkészíti a fajta-előállítás időbeli program- és költségtervét. Ennek ismeretében hozza meg a termékbizottság a döntést a program indításáról vagy elvetéséről. Szükség esetén az előállítás idő intervallumának csökkentésére és a költségterv módosítására is sor kerülhet. Pozitív döntés esetén a menedzsment gondoskodik a program végrehajtásához szükséges anyagi és technikai feltételek biztosításáról.

A termékbizottság évente több alkalommal ülésezik, és figyelemmel kíséri a program előrehaladását. A felhasználói

igények kisebb változásainak figyelembevételével a termékmodellben meghatározott tulajdonságok módosítására is lehetőség nyílik.

A nemesítő tevékenysége az egzakt nemesítési tesztelési kísérlettel zárul. Ennek alapján kerül kiválasztásra az a 6–8 jelölt, mely a termékmodell elvárásait leginkább megközelíti. Az így kiválasztott fajtajelöltek, – a termékmenedzserek által felhasználói környezetben szervezett – zárt tesztelési körbe kerülnek. Ennek alapján kiválasztódik a bejelentésre szánt egy vagy két fajta, vagy hibrid. A fajtabejelentéssel párhuzamosan, elindul a vetőmag-szaporítás és a fajta piaci bevezetése.

A nemesítési munka a ZKI egységes – a nemesítési grémium által megvitatott, a menedzsment által jóváhagyott – metodikai ajánlása szerint folyik.

A fajtavédelem biztosítása érdekében mindazoknál a zöldségfajoknál, ahol ez lehetséges, kizárólag hibridek előállítására és forgalmazására törekszünk.

Vetőmag-előállítás, feldolgozás, minősítés

A vetőmag-előállítás szerződéses alapon, a termelőknél történik, akiket a ZKI Rt. termeltetési felügyelői választják ki és kötik meg a termeltetési szerződéseket. Az OMMI-vel csak a ZKI Rt. áll kapcsolatban. A termeltetési felügyelők a tenyésztésidőszakban műveztésszerűen irányítják a termelést és gondoskodnak a nyers vetőmag ZKI telepre történő beszállításáról. A vetőmag bértisztítás céljából kerül átvételre. A tisztítóüzembe minden egyes tételt megmintaznak. Egy minta a termelőé, egy pedig a ZKI-é. A tétel tisztítása nagyságától függően, labor vagy az üzemi gépsoron történik. A folyamat fémezéssel és OMMI általi minősítéssel végződik. A tisztítási folyamat előtt és után laborvizsgálatot végzünk. A termelővel való elszámolás a vetőmag-minősítő tanúsítvány alapján történik. A minőségileg nem megfelelő tételek nem kerülnek vissza a termelőhöz, így nem okozhatnak piaci zavart.

A termelők rendszeresen minősítésre kerülnek és a nem megfelelő minőséget előállítókkal, illetve a nem megfelelő technikával rendelkezőkkel a szerződéseket megszüntetjük.

A termelési kockázat csökkentése érdekében a hazai előállítások mellett termelte-

tést végzünk a világ nagy vetőmag-előállító körzeteiben. Olaszországban, Tanzániában, Törökországban és Thaiföldön.

A fajtakereskedésből eredő reklamációk elkerülése érdekében valamennyi vetőmagtételt forgalmazás előtt igyekszünk ki-termeszteni.

A saját területen történő vetőmag-feldolgozást az 1998-ban létesült aprómag tisztító üzem és a jelenleg építés alatt lévő nagymagvú tisztító és csávázó üzem teszi lehetővé.

A termelésszervező és minőség-ellenőrző rendszerünket akkreditáltatni szeretnénk.

Vetőmag kiszérelés

A piaci munkában jelentős előrelépést jelentett a saját vetőmag-kiszérelő kapacitás megteremtése. 1998-ban üzembe helyeztünk egy automata tasaktöltő berendezést.

Kialakítottuk a hobby- és profi kertészek számára szánt csomagolóanyagainkat. A hobby kertészek részére színes-képes tasakokat készítettünk. A profi termelők számára képnélküli csíravédő csomagolásba töltjük vetőmagjainkat. Csomagolóanyagaink, versenytársainktól eltérően, kizárólag hazai anyagokból itthon készülnek. Két évvel ezelőtt áttértünk a szemenként történő kiszérelésre. A borsó és bab vetőmagot korszerű papírszakban csíraszám alapján forgalmazzuk. 2001-ben elkezdtük a kiskiszérelésű borsó és bab vetőmag fóliatömölös gyártását és forgalmazását.

Belföldi értékesítés

A ZKI Rt. jelenleg két egymástól lényegesen eltérő értékesítési rendszert alkalmaz.

Az árutermelő felhasználókat termékmenedzsereink és kereskedelmi munkatársaink igyekeznek közvetlenül kiszolgálni. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy fajtáink vetőmagját a felhasználás helyén kínáljuk partnereinknek, ami lehetőséget nyújt bizonyos mértékű szaktanácsadásra. (Ez a kereskedelmi módszer a közvetítők számának minimálisra csökkentését is jelentheti.) A termelői visszajelzések közvetlenül jutnak el hozzánk és nemesítőinkhez.

A hobby kertészek kiszolgálására kizárólag a ZKI vetőmagjaival foglalkozó terítőhálózatot alakítottunk ki. Jelenleg 10 väl-

lalkozó 20 kisteherautóval területi alapon az ország teljes területét lefedi. Ennek köszönhetően a legnagyobb – február-május – vetőmagszezonban heti két alkalommal 1500 vetőmag kiskereskedelmi egységet látogatnak meg, biztosítva a folyamatos ellátást.

A színes tasakban forgalmazott fajták száma kereskedelmi partnereink igényének megfelelően folyamatosan bővül.

Az új nemesítésű korszerű fajtáink elsődlegesen a profi termelők részére kerülnek értékesítésre.

Exportértékesítés

Nemesítési ráfordításaink megtérülésére a hazai zöldsvetőmag piacról nem számíthatunk. Ezért jelentős erőfeszítéseket teszünk a külföldi értékesítés mennyiségének növelésére.

Elsődleges piacainknak tekintjük a szomszédos kárpát-medencei országokat, s bennük is a közvetlen felhasználói kapcsolatok építésére törekszünk. Szlovákiai és szerbiai eladásaink növekedése eredményeképpen 100 százalékban ZKI tulajdonú leányvállalatokat hoztunk létre. Előkészítés alatt van a horvát, szlovén és román leányvállalat alapítás is, de erre a tulajdonos FVM engedélye hiányában még nem kerülhetett sor. Leányvállalatainknál az eladások többszörösére növekedtek a korábbi képviselőkhöz és közvetlen exporthoz képest.

Az EU csatlakozással összefüggésben a piaci lehetőségeket látunk a mediterrán országokban is. Az eladások megteremtésével, erőfeszítéseket teszünk fajtáink EU listára vételére.

Jelentősek a piaci kilátásaink Törökországban is. Erre a piacra önálló nemesítési programot indítottunk és megkezdtük a kereskedelmi munkatársi kör szervezését. Itt is elindítottuk fajtáink nemzeti listára vételét.

Bel- és külföldi piaci pozícióink erősítése érdekében 2002-ben, teljes tevékenységünkre sikeresen bevezettük az ISO 9001/2000 minőségbiztosítási rendszert.

A ZKI Rt. az elmúlt hat évben jól alkalmazkodott a piaci feltételekhez a teljes zöldsvetőmag-vertikum sajátkézbe vételével. További jelentős fejlődést érhetnénk el abban az esetben, ha a tulajdonosi jogokat gyakorló FVM nem a költségvetésre támaszkodó társaságokhoz hasonlóan szabályozná, korlátozná tevékenységünket. A pályázatos úton rendelkezésünkre álló állami forrás tevékenységünket rendszeresen eltéríti a piaci szemlélet érvényrejtésétől.

A tulajdonosi hozzájárulás az eszközrendszer fejlesztéséhez és nem a termékfejlesztéshez volna szükséges.

Dr. Bittsánszky János
vezérigazgató, ZKI Rt.

Találkozó a régió vetőmag szövetségeivel

„Mivel az EU bővítése a küszöbön áll, és egyazon piac keretében fogunk tevékenykedni, közös érdekünk, hogy egymást partnerként kezelve a jövőben együtt működjünk” – ezekkel a szavakkal nyitotta meg a szűk körű tanácskozást dr. Herbert Etz elnök.

Az Osztrák Növénynevelők és Vetőmag Kereskedők Szövetségének¹ szervezésében, a múlt év végén egy közös megbeszélésre került sor a régió vetőmag szövetségeinek részvételével, a Salzburg és Graz között elterülő festői szépségű faluban, Gumpenstein-ben. A megbeszélésre a szlovák, a szlovén és magyar terméktanácsoson kívül, néhány nagyobb osztrák vetőmag-forgalmazó és nemesítő cég kapott meghívást. A Vetőmag Szövetség és Terméktanácsot dr. Láng László /alelnök/ és Ruthner Szabolcs /titkárság/ képviselte.

Elsőként a résztvevő szervezetek 15–20 perces előadásban mutatták be működésüket, szervezeti felépítésüket, tagjaik összetételét, tevékenységi körüket, jövőbeni terveiket, országuk vetőmag ágazatának helyzetét.

Primoz Stuhec úr a Szlovén Vetőmag Szövetség² képviselőjében ismertette a vetőmagágazat jellemzőit, kiemelve a régi tradíciójukat a kalászosok, a kukorica és cukorrépa vetőmagtermesztésében. A kedvező talaj és klimatikus adottságok megfelelő környezetet biztosítanak a vetőmag-előállításához, amit a korábban állami tulajdonban lévő nagyméretű gazdaságok végeznek. A mindössze 1700 ha-on folyó vetőmag-szaporítás azonban nem elegendő Szlovénia vetőmagigényének fedezésére. 60%-ban vetőmagimportra szorulnak. A még Jugoszláviában született vetőmagtörvény helyébe 1999-ben az új szabályozás lépett, mely harmonizál az UPOV és az EU előírásaival. Terméktanácsuk újonnan alakult, és fejlődés alatt áll, eddig 10 tagot számlál.

Ladislav Hombauer a Szlovák Vetőmag-kereskedők és Növénynevelők Szövetségének³ képviselőjében elmondta, hogy az elhamarkodott privatizáció szétaprózta a szántóterületeket és a földek kezelése sok esetben hozzá nem értő tulajdonosok kezébe került. A helyzet normalizálódása már Szlovákiában is elindult, melynek kedvező hatásai érezhetőek.

Jelenleg a vetőmag többségét magáncégek állítják elő, megszervezve a vetőmag szaporítást több különböző kisebb

I. táblázat: Az osztrák vetőmagpiac helyzete számokban /belföldi előállítás + import (2003)/

Növényfaj	Forgalmazott vetőmagmennyiség (t)
Őszi búza	20 000
Tavaszi búza	4000
Őszi árpa	10 000
Tavaszi árpa	11 000
Tritikálé	5000
Rozs	4000
Zab	3000
Kukorica	25 000
Napraforgó	1500
00 Repce	240
Szója	10 000
Lóbab	1000
Takarmányborsó	4000

gazdaságra szétosztva. Az alacsony árak kedveznek az Európa számos országába jutó vetőmagexportnak. Emellett mégis meghaladja az 50 %-ot a kukorica FI hibrid importja. A minősített vetőmagok használata a '90-es évek elején közel 100 % volt, mára 25 százalékra csökkent.

A korábban állami tulajdonban lévő nemesítő központokat, az elmúlt években szinte kivétel nélkül privatizálták. A változás ellenére a cégek töretlen intenzitással folytatják munkájukat. Eredményességüket bizonyítja, hogy a helyi fajták részesevése a szlovák vetőmagtermesztésben jóval nagyobb, mint a külföldieké. Az 1999-ben hatályba lépett vetőmag törvény már tartalmazza az EU normákat.

Franz Raab az osztrák vetőmag terméktanács részéről, mint a szervezet ügyvezetője egy színvonalas, jól összefoglalt előadást tartott munkájukról. A prezentáció írásos összefoglalóját Raab úr a résztvevők számára közreadta, segítve ezzel a pontosabb tájékozódást.

Továbbiakban az osztrák vetőmagágazatról, tapasztalatainkról szeretnénk néhány információt közreadni. Egyrésztől, mivel terméktanácsuk jól szervezett és együttműködésre kész. Másrésztől a vetőmagtermesztés, -forgalmazás, nemesítés súlyát tekintve, tán a legjelentősebb szereplője volt a tanácskozásnak (I táblázat).

Az osztrák vetőmag terméktanácsnak jelenleg 55 tagja van. Ebből 31 cég, 5 intézmény és 19 magánszemély. A multinacionális vetőmag cégek mellett, a tanács tagjai között vannak az ország nemesítő központjai, vetőmag forgalmazói is.

A szervezet munkáját öttagú vezető-

(Folytatás a 16. oldalon)

(Folytatás a 15. oldalról)

ség – egy elnök, három alelnök és egy ügyvezető – irányítja. Érdekességként meg kell említeni, hogy újonnan megválasztott elnökük dr. Herbert Etz agrár minisztériumi funkciója mellett látja el a szövetség vezetésének feladatait. Ez is jól mutatja a minisztérium segítségét a vetőmag szakma érvényesülésében. A minisztérium szakma melletti kiállását igazolja az a gesztus is, hogy támogatásával, a helyi mezőgazdasági szakiskolában, egy minden kényelmet kielégítő tágas előadóterem létesült a konferencia színvonalas lebonyolítása érdekében.

Az osztrák szövetség tevékenységi köre és kitűzött céljai hasonlóak a mi terméktanácsunkéhoz. Fő célja az osztrák növénynevelők és a vetőmagpiaci szereplők érdekeinek egyeztetése, a közös érdekek képviselete a hatóságokkal szemben, valamint a tagfelvétel, és a kapcsolatok ápolása a nemzetközi vetőmag szövetségekben (ESA, ISF...). Munkájuk során részt vesznek a törvénytervezetek véleményezésében, kutatási projektek szervezésében, támogatásában, a vetőmag elismerési metodika kidolgozásában, li-

cencdíj meghatározásában. Ezen kívül forrást tudnak biztosítani a vetőmagreklámra, illetve a már említett nemesítői konferencia megszervezésére.

A kölcsönös bemutatkozást követően, kötetlen eszmecsere alakult ki a résztvevők között. Kérdései főként az osztrák félnek voltak a Magyar Vetőmag Szövetség és Terméktanács irányába. A feltett kérdésekből kiderült, hogy az osztrák fél nagyon tájékozott a magyarországi viszonyok tekintetében. Az osztrák nemesítők, fajtaképviselek túlzott mértékűnek tartják az OMMI növényfajta állami elismerési és vizsgálati díjának emelését és gondolkodnak azon, hogy ennek a hatásait hogyan tudnák ellensúlyozni. Javaslatot tettek és ösztönözték a Vetőmag Szövetség és Terméktanácsot a Magyarországon jelenleg használt licencdíj (a II. szaporítási fokú vetőmag nagykereskedelmi árának 10%-a) 15%-ra történő emelésére, mivel a jelenlegi díjszabás a nemesítési költségeket nem fedezi. Az osztrák félnek válaszul elmondtuk, hogy ez Magyarországon nem kompetenciája a Vetőmag Terméktanácsnak. A licencdíj meghatározása kizárólag a nemesítő és a felhasználó közötti megállapodástól függ.

Magyarország közelgő EU csatlakozásával kapcsolatban nem gondolják, hogy a jövőben nagyobb piaci pozíciót szereznek meg. Attól sem félnék, hogy magyar fajták nagy mennyiségben áramolnak be hozzájuk. Azonban veszélynek érzik, hogy az osztrák természetes nálunk fogja megvásárolni sokkal olcsóbban azt a vetőmagot, amit különben Ausztriában venne meg. Ezért alapvető érdekük, hogy a magyar vetőmag ár növekedjen és közelítse meg az osztrák szintet.

1. Vereinigung der Pflanzenzüchter und Saatgutkultivateure Österreichs
Wiener Strasse 64, A-3100 St. Pölten, Austria
Tel: +43-2742-259-2000
Fax: +43-27-42-259-2009, e-mail: pflanzen@lk-noe.at
Kontakt: Franz Raab

2., Semenaria Ljubljana d.d.
Dolenska cesta 242, 1000 Ljubljana, Slovenija
Tel: 386-1-427-33-01
Fax 386-1-427-35-38,
e-mail: primoz.stuhec@semenarna.si
Kontakt: Primoz Stuhec

3., Slovak Association of Seed Traders and Breeders
Ladová 811 05 Bratislava, Slovakia
Tel: +421-2-52-495-170
Fax: +421-2-52-495-170,
e-mail: asociacia@ba.telekom.sk
Kontakt: Ladislav Hombauer (magyar ajkú)

Mit kell tudnunk az ISTA-ról?

(International Seed Testing Association – Nemzetközi Vetőmag-vizsgáló Szövetség)

A vetőmagágazatban dolgozó szakemberektől gyakran hallani az ISTA-ra való hivatkozást vagy csak pusztán a szervezet emlegetését, anélkül, hogy pontosan tudnák miben is áll a Szövetség tevékenysége, s miként fejlődött az elmúlt 80 év során. Az ISTA 2004 májusában nyolcvanadik születésnapját ünnepli Budapesten a Szövetség 27. Kongresszusán. Indokolt, hogy mint vendéglátó házigazdák közelebből is megismerkedjünk a Szövetség múltjával, jelenével és jövőbeli célkitűzéseivel.

Megalakulás

A vetőmagtermesztés gyors fejlődése, az okszerű vetőmaghasználat és ezt követően az országhatárokat átívelő vetőmag-

kereskedelem kialakulása jellemezte a XIX-XX. sz. fordulóját. A vetőmag minőségének meghatározása és a minőség azonos elvek szerinti vizsgálata a vetőmagvizsgáló állomások és intézetek megalapításával kezdődött, melyet, mint ismeretes Nobbe kezdeményezett 1869-ben a németországi Tharantban. Magyarországon 1878-ban Magyaróváron majd 1891-től Budapesten működött önálló vetőmagvizsgáló állomás. A vetőmagvizsgálat egységes alapokra helyezése Európában gyorsan megvalósult és 1921-ben megalakult az Európai Vetőmag-vizsgáló Szövetség. Az európai kezdeményezéseket az Amerikai Egyesült Államokban is követték és 1924-ben a vetőmag-kereskedők megalakították a FIS-t /Federation of International Seed Trade/ a Vetőmag-kereskedők Nemzetközi Szövetségét. Ez a szervezet szorgalmazta egy független laboratóriumokból álló, egységes módszertani és vizsgálati rendszeren alapuló nemzetközi szövetség életre hívását, melyre a kereskedelem támaszkodhat és melynek eredményeit a világ minden részén egységesen, értelmezhetik és elfogadják. Így alakult meg ugyancsak 1924-ben az ISTA, a Nemzetközi Vetőmag-viz-

sgáló Szövetség. (1934-ben 31, 1956-ban 30, 1965-ben 43, 1978-ben 60 tagországot számlált.)

Cél

A Szövetség célja, melyet ma is érvényes jelmondata így fogalmaz meg: Egységes a vetőmagvizsgálatban (Uniformity in seed testing). Napjainkban ugyanaz, mint megalakulásakor. Természetesen a világ fejlődésével a Szövetség is változott, és folyamatos átalakuláson megy keresztül.

Szervezet/működés

A Szövetség tagokból, taglaboratóriumokból és tagországozból épül fel. Szakmai szervezetei a Technikai Bizottságok. Vezetői a Végrehajtó Bizottság, az Elnökség és az Elnök, ügyvezetője az Ügyvezető Titkár és a Titkárság.

Egyéni tag lehet bárki, aki elfogadja az alapelveket, és a célkitűzéssel azonosulni tud. Az egyéni tagok bizonyos tagdíj

megfizetése ellenében (921 CHF/2003) ingyenesen jutnak információhoz és az ISTA publikációkhoz.

Taglaboratóriumi tagság (1 fő egyéni tagság beleértendő) ingyenes publikáció és információszolgáltatást nyújt, és ingyenes részvételt a körvizsgálatokban, a levelezésben ISTA logo használata engedélyezett és a jegyzőkönyveken hivatkozhatnak a tagságra (4759 CHF/2003). Bár mely ISTA módszereket elfogadó és alkalmazó laboratórium lehet tag.

Akkreditált laboratóriumi tagság az ISTA feltételeknek való megfelelést jelent. Ugyanazok a jogok és költségek, melyek a taglaboratóriumoknál kiegészítve az akkreditálás évében az audit (10 000 CHF) költségével, illetve a közbülső években a jogfenntartás (1044 CHF) költségével.

Jelenleg nemzetközi érvényű ISTA Bizonyítványt csak a tagországi státusszal rendelkező kijelölt hatóság által megnevezett független akkreditált laboratórium adhat ki (kivéve kísérletben résztvevők, de erről később).

Tagok számának alakulása	2001	2002	2003
	években		
Egyéni tag	210	198	205
Taglaboratórium	158	153	157
Tagország	70	71	72

A 72 tagország valamennyi kontinenst képviseli.

A Technikai Bizottságok részben módszerfejlesztéssel foglalkoznak. Ezekben folyik az a szakmai munka, melynek eredményeként a Nemzetközi Vetőmag-vizsgáló Szabályzat (International Rules for Seed Testing) 3 évenként – a legújabb tudományos eredmények alapján – felülvizsgálatra kerül, részben pedig szervezési feladataik vannak.

Jelenleg a következő témákban működnek önálló Technikai Bizottságok a Szövetségben belül:

- ❖ Nemzetközi Szabályzat szerkesztése
- ❖ Szakmai kiadványok szerkesztése
- ❖ Összehasonlító körvizsgálatok szervezése
- ❖ Módszer validálási kérdések
- ❖ Akkreditációs rendszer fejlesztése
- ❖ Tisztaságvizsgálat kérdésköre
- ❖ Csírázóképeségi vizsgálatok kérdésköre
- ❖ TTC vizsgálatok kérdésköre
- ❖ Vigor vizsgálatok kérdésköre
- ❖ Nedvesség tartalom vizsgálat kérdésköre
- ❖ Statisztikai módszerek
- ❖ Növény-egészségügyi módszerek
- ❖ Faj és fajtaazonosság vizsgálatának módszerei
- ❖ Virágmag vizsgálat

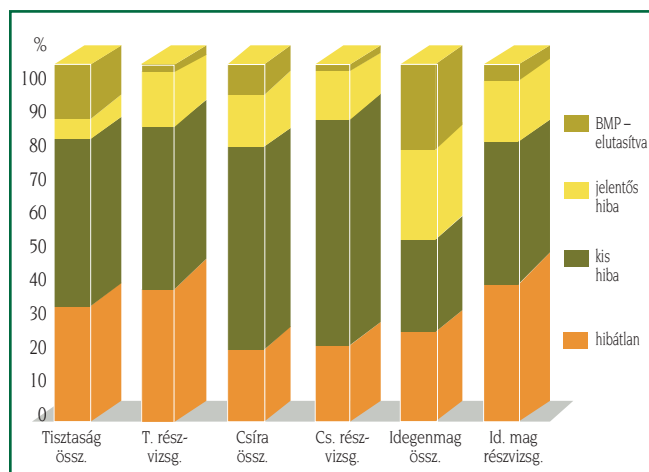
- ❖ Erdészeti és fás növények magvizsgálata
- ❖ Tárolási kérdések
- ❖ Minta és tétel nagyság, mintavétel kérdései

A GMO vizsgálati módszerek nem hagyományos technikai bizottság keretében, hanem stratégiai együttműködő munkacsoport formájában más nemzetközi szervezetekkel közösen dolgozik.

A felsorolás bizonyítja, hogy a bizottságok munkája valamennyi, a vetőmagvizsgálathoz kapcsolódó szakmai témát felöleli, a bizottságok vezetői nemzetközileg elismert szakemberek.

Szorosan véve, a vizsgálati módszerfejlesztéssel foglalkozó Technikai Bizottságok munkája, a Nemzetközi Szabályzat egyes vizsgálati fejezeteihez kötődik, illetve új fejezetekkel való bővítést kezdeményezhetnek. Ilyen volt, pl. 2001-ben a Vigor vizsgálati módszerek felvétele a szabályzatba. A szabályzat javasolt változásait széles szakmai körben vitatják meg, majd a Nemzetközi Szabályzat egységes gondozásáért felelős bizottság szavazásra terjeszti elő. Elfogadás esetén a szabályzat módosításra kerül.

Az egységes szemlélet gyakorlati megvalósítását az egyes laboratóriumokban szigorú elvek mentén szervezett körvizsgálatok biztosítják. Az értékelési rendszer 2001-ben az akkreditálás szellemében megújult és a 2002 évi adatok az következőket mutatták:

Az új rendszer bevezetése óta az OMMI vizsgálati eredmények az „A” tartományba estek.

Előre meghirdetett program szerint általában évi három vetőmagminta kerül be a körvizsgálatokba különböző fajkból eltérő módszerekre. Az akkreditálás és validálás a minőségirányítási rendszerek alappillérei.

A Szövetség vezetését a Végrehajtó Bizottság (Dough Ashton/ Kanada, GreteTarp/Dánia, John Hampton/ Új Zéland, Ronald Don/Egyesült Királyság, Joel

Lechappe/Franciaország, Jeffrey Luhan-ga/Malawi, Chulatep Pongspoyep/Thaiföld) látja el az elnökséggel együtt (elnök Norbert Leist/Németország, 1. elnök. Pieter Osterveld/Hollandia, 2. elnök. Ertseyne Pereg Katalin/Magyarország). Feladatuk a Szövetség stratégiai céljainak meghatározása, és a meghatározott célok elérése érdekében a Technikai Bizottságok munkájának felügyelete, a kongresszus közötti időszakokban a belső döntések meghozatala illetve szavazásra való előkészítése, a Szövetség munkájának összehangolása más nemzetközi szervezetekkel és az ISTA képviselője nemzetközi fórumokon.

Az ügyvezetést a Zürichben székelő Titkárság látja el, melynek vezetője Michael Muschik ügyvezető titkár. A titkárság létszáma 8 fő ez magába foglalja az akkreditációs csoportot is két rendszer auditorral. A Szövetség Svájcban bejegyzett a svájci törvények szerint működő non profit nemzetközi szervezet.

Nemzetközi Vetőmag-vizsgáló Bizonyítvány

(International Seed Testing Certificat)

Nemzetközi érvényű okmány, mely bizonyítja, hogy a vetőmagot az ISTA előírásai szerint akkreditált, meghatalmazott laboratóriumban vizsgálták. A vizsgálat az

egész vetőmag tételre vonatkozik abban az esetben, ha a tétel az ISTA előírásai szerint került összeállításra és megmintázva. Színe narancssárga (ha a mintázó és vizsgáló szerv ugyanaz), vagy zöld (ha a mintázó és vizsgáló szerv nem ua., de mindkettő akkreditált ISTA tag), vagy kék (ha a vizsgálat mögött nem áll szabályos mintavétel ilyenkor

az eredmény csak a vizsgált mintára vonatkozik). Magyarország évente kb. 8000 db Nemzetközi bizonyítványt állít ki.

Szakmai anyagok, publikációk

Az ISTA legfontosabb termékei azok a szakmai anyagok, melyekhez szolgáltatás-ként a tagok, illetve ellenszolgáltatás fejében az érdeklődők hozzájutnak. Nem túlzás azt állítani, hogy – függetlenül a hi-

vatalos ISTA tagságtól – bármely helyen, egyetemi tanszékeken, laboratóriumokban stb., ahol vetőmagvak értékmérő tulajdonságaival foglalkoznak, ezek az anyagok fellelhetők és használják őket.

❖ Nemzetközi Vetőmag-vizsgálati Szabályzat (ISTA szerinti vizsgálatok alapja, mely a mintavételtől a bizonyítvány kiadásig a vetőmagvizsgálat teljes folyamatát felöleli és mely az elmúlt évtizedekben a nemzeti és egyes vállalati szabványok elkészítésének is bázisa volt. Háromévente a kongresszusokon felülvizsgálatra kerül.)

❖ Kézikönyvek. (Egy-egy speciális területre kapcsolódó munkák, melyek adott fajcsoportok magvizsgálati kérdéseit dolgozzák fel, pl. erdészeti magvak, díszcserjék. Vagy módszereket rendszernek, pl. biokémiai vagy molekuláris. Esetleg kiegészítik a szabályzatot, mint pl. a 2003-ban megjelent Csíranövény-bírálati Kézikönyv.) A kézikönyvek iránti kereslet folyamatosan nő.

❖ Vizsgálati lapok (Önálló vizsgálati módszerek publikálása, melyek nem részei a szabályzatnak, illetve nem kerültek kézikönyvbe. Pl. egyes magegészség vizsgálati módszerek.)

❖ Publikációs katalógus (Bizonyos rendszerességgel jelennek meg.)

❖ Seed Testing International (2003. január 1-ig ISTA News Bulletin) nevet visel. Korábban havi, most negyedévi megjelenésű. A legfontosabb belső és nemzetközi aktualitásokat tartalmazza, rövid híreket és szakmai beszámolókat közöl.)

❖ Seed Science and Technology (A Szövetség tudományos folyóirata folyamatosan jelenik meg.)

❖ Pre és Proceedings, tudományos ülések nyomtatott anyagai

Rendezvények

Az ISTA legfontosabb és legrangosabb, háromévenkénti rendezvénye a Kongresszus, mely négy részből áll:

❖ Technikai Bizottságok nyilvános ülése, mely beszámoló a megelőző 3 év munkájáról

❖ Tudományos Vetőmag Symposium

❖ Közgyűlés

❖ Szakmai kirándulás

2001 óta az ISTA évente két napos Közgyűlést is rendez.

Magyarország annak ellenére, hogy alapító és folyamatosan aktív tagja a Szövetségnek 2004-ben először szervez Kongresszust.

Munkaértekezletek (Workshops), az elméleti előadások és gyakorlati munka színhelyei. Különböző célokkal kerülhetnek megrendezésre, – általában egy-egy kiemelt témában, – már képzett szakem-

berek számára, vagy olyan régiókban, ahol az ISTA munkája kevésbé ismert. A munkaértekezletek iránti igény igen nagy. Magyarországon a közelmúltban két sikeres Munkaértekezletet szerveztünk 1996-ban a Tisztaságvizsgálat, 2003-ban a Virágmagvizsgálat területén. Korábban, a 80-as évektől kezdődően, Budapesten rendeztek három Statisztikai Szemináriumot is.

2003-ban az alábbi munkaértekezletek kerültek megtartásra.

– Virágmag-vizsgálati módszerek Budapest, május

– Vigorvizsgálati módszertan Bécs, május

– Tisztaságvizsgálati módszerek Seattle/ június

– GMO vizsgálatok módszerei Pretoria/június

– Erdészeti magvak vizsgálati módszerei Prága/október

– Nedvességtartalom vizsgálat korszerű módszerei

Lyngby/október

– Általános magvizsgálati ismeretek Bangkok/december.

A nyilvános rendezvények mellett, évente egyszer ülésezik a Végrehajtó Bizottság és ugyancsak egyszer az év végén az Elnökség.

Kapcsolat más nemzetközi szervezetekkel

A kapcsolat az egyes nemzetközi társszervezetekkel eltérően alakul. Legszorosabb az ISF (International Seed Federation), 2002-ig a FIS Vetőmag-kereskedők Nemzetközi Szövetsége, az OECD Vetőmag-rendszere, az APSA – Ázsiai Vetőmagszövetség, és az AOSA – Amerikai Vetőmagvizsgálati Szövetség közötti együttműködés, ahol az ISTA állandó megfigyelői státusszal bír, különösen a kiemelt témákban, mint pl. a vetőmagkeverékek, a tételnagy-ságok, vagy GMO tartalom megállapítása az EU illetékes bizottságaival. És érdekvé-nyesítési lehetősége van! Rendezvénye-ken vesz részt, közös workshop-t szervez a FAO, ESSENET, SST, ASA, FELAS, újab-ban az IFOAM kapcsolódó részlegeivel.

Ugyancsak megfigyelő és konzultatív joggal vesz részt az ILAC (Nemzetközi Akkreditálási Testület) munkájában, ahol előrehaladott tárgyalások folynak a köl-csönös elismerés és közös Audit lehető-ségéről.

Változások az ezredfordulón

A gazdasági és társadalmi változások, a globális kihívások az ISTA-t sem kerültké- el. Taglétszámának bővülésével nem csak

a fejlett, hanem fejlődő világ kihívásainak is meg kell feleljen. Szerepet kell vállaljon az állami és magánszféra laboratóriumai-ban. Nem csak lépéstartást, hanem vezető szerepet kell vállaljon a tudományos életben. Nem kerülheti el a szerzői jogdí-jak, szabadalmak kérdését, működésének költségei emelkednek stb. Ezzel párhuzamosan növelni, kell a nyújtott szolgálta-tás színvonalát, meg kell tartani az „ISTA laboratórium” rangját, valamint elfoga-dottságát megőrizni a nemzetközi vető-magszektorban.

Mindezek elérésére a Végrehajtó Bi-zottság, melynek tagjai 1992 óta többé-kevésbé állandóak – ez is jelzi a tagság tá-mogatását, hiszen a VB-t háromévente szavazással választják – hosszú távú stra-tégiai tervet dolgozott ki.

Az eredmények lassan beérnek. Az ISTA akkreditálás rendszere, mely kiállta a próbát, és a megújított körvizsgálati rendszerrel nemzetközileg elfogadottá vált, elismerten emelte a vizsgálati mun-ka színvonalát. Az akkreditálás lehetősé-ge nyitott a vállalati laboratóriumok szá-mára is, de csak a Nemzeti Kijelölt Ható-ságok akkreditált laboratóriumai jogosul-tak nemzetközi érvényű vetőmag-vizsgá-lati bizonyítványok kiadására, valamint ők rendelkeznek szavazati joggal a Közgyűlő-sen.

Folyamatosan dolgozunk azon a lehe-tőségen, hogy meghatározott keretek kö-zött, de a vállalati laboratóriumok vizsgá-lati eredményei alapján is, kiadható le-gyen a nemzetközi bizonyítvány. Ez hosszú és alapos előkészítő munkát igé-nyel, hiszen már érinti a hivatalos certifi-kációs rendszereket, melyeknek jogi alap-ja országoként, földrészenként igen elté-rő. Új távlatokat jelent az ázsiai, elsősor-ban a kínai érdeklődés a Szövetség szá-mára.

Tudományos területen a nemzetközi együttműködés különböző típusai formá-lódnak, mint pl. a magkórtani vizsgálatok-nál az ISH-val, vagy a GMO kimutatható-ság módszereinek továbbfejlesztésénél a FIS-sel és az EU-val. Az elért eredmények közös hasznosíthatóságának jogi kereteit most dolgozzák ki.

Az ISTA és Magyarország

Hazánk nem csak alapító tagja a Szövet-ségnek, hanem igen megbecsült aktív tagja is. Kiemelkedő szakembereink dol-goztak vezetőségi és szakbizottsági tag-ként már a kezdeti időkben a második vi-lágháborúig.

Tagságunk a háború után sem szüene-telt, hiszen a megújuló vetőmagexport-ban döntő és elengedhetetlen szerepe volt a hivatalos ISTA tagságnak. Az orszá-

got képviselő szavazati joggal meghatalmazott tag 1955 után 1985-ig, nyugdíjba meneteléig Dr. Barthodeiszky András volt az Országos Vetőmag-felügyeléség egykori főosztályvezetője. Majd egy ciklusban Dr. Szalóczy Bálint a NÖMI főigazgatója. Őt követte 1989-ben, Ertseyné dr. Peregi Katalin. Az ISTA Végrehajtó Bizottságának tagja volt több ciklusban 1962 és 83 között Dr. Barthodeiszky András és 1992–2001 között folyamatosan megválasztották Ertseyné dr. Peregi Katalint, aki 2001 óta elnökhelyettesi pozíciót tölt be. Legalább ilyen fontos megemlíteni azokat a szakembereket, akik az egyes technikai bizottságokban tagként, sőt nemegyszer vezetőként dolgoztak. Érdemeik voltak a vizsgálati módszertan fejlesztésében, elsőként való alkalmazásban, vagy a fényképes kézikönyvek készítésében.

Álljon itt felsorolva azon munkatársaink neve, akik 1955 után (évszám megjelölés nélkül) vettek részt ebben a munkában:

Csírátvételi Bizottság: Tálos Béláné, Dr. Gáspár Sándor, Nagyjános Miklósné

Drazsírozott magvak Bizottsága: Pethő Andrásné (ez a bizottság ma szünetel)

Erdészeti magvak Bizottsága: Dr. Marjai Zoltán

Életképesség (TTC) Vizsgálati Bizottság: Dr. Gáspár Sándor

Faj és Fajtaazonossági Bizottság: Dr. Elek Pál, Dr. Korányi Pál

Statistikai Módszerek Bizottsága: Bányai-né Dr. Sándor Júlia, Dr. Barabás Júlia

Tételnagyság és Mintavétel: Ertseyné Dr. Peregi Katalin

Vigor vizsgálati Bizottság: Ertseyné Dr. Peregi Katalin, Dr. Rosta Károly

Virágmag Bizottság: Dr. Barthodeiszky András, Dr. Horváth Pálné, Ripka Gézáné

27. ISTA Kongresszus 2004. május

A kongresszust három éveként váltakozva más és más földrészen rendezik. (1992 Argentína, 1995 Dánia, 1998 Dél-Afrika, 2001 Franciaország) Európa keleti felén egyszer, 1974-ben Varsó volt az ISTA Kongresszus színhelye. Ezt a tényt, valamint az EU csatlakozásunk kapcsán jelentkező érdeklődést kihasználva, végül de nem utolsósorban Magyarország nemzetközi vetőmag-kereskedelemben betöltött jelentős szerepére, és az ISTA-n belüli súlyára, kezdeményeztük a rendezvény Budapesten való megtartását. A szabályoknak megfelelően – a hivatalos magyar miniszteri meghívás kézhezvétele után –, a Szövetség megtárgyalta az ajánlatot, előterjesztette a tagságnak, melyet az elfogadott. Mindez 2001 nyarán a franciaországi Angerban, minden idők egyik

legnagyobb létszámú és legsikeresebb ISTA Kongresszusán történt. Ezt érdemes megjegyeznünk, hiszen mi magyar szakemberek mindig érdeklődéssel kísérjük a francia „vetőmagosok” lépéseit. A kongresszust a francia vetőmagszakma magáénak érezte, gyakorlatilag teljes létszámmal képviseltette magát, és megragadott minden alkalmat eredményeinek bemutatására. Reményeink szerint, így lesz ez Magyarországon is. A rendezésért a Kijelölt Hatósági Laboratóriumot működtető Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet a felelős, a rendezvény azonban mindannyiunké.

Karácsony előtt elkészült a második körlevél, mely tartalmazza a programot, a jelentkezés feltételeit és minden egyéb tudnivalót. Hozzáférhető az OMMI Vetőmag-felügyeleti Főosztályán és a Vetőmag Szövetségnél, de széles körben postán is terjesztettük.

Friss EU tagként ez a Kongresszus egyike lesz első szakmai rendezvényeinknek. Remélem, hazatérve a résztvevők azt fogják mondani, hogy tudásuk a legújabb nemzetközi ismeretekkel bővült, az európai keretek között színvonalas magyar vendéglátás mellett.

Ertseyné Dr. Peregi Katalin
főosztályvezető OMMI
ISTA elnök

Tájékoztató

A Vetőmag Szövetség és TermékTanács Kalászos Szekció Bizottsága a Magyar Vetőmagkereskedők Szövetsége Kalászos Gabona Szekciójának javaslata alapján a 2004. évi tavaszi kalászos vetőmag végfelhasználói irányárát

69 200 Ft/tonnában

határozta meg.

Az ár az összes tavaszi kalászos II. fokú, csávázott, fémmázt vetőmagjára vonatkozik. Az ár nem tartalmazza az ÁFÁ-t.

A kalászos vetőmag-előállítások 2003. évi tapasztalatai

Itt állunk az Európai Unió csatlakozás küszöbén. 2004 májusától már a 66/402/EC Gabonafélék vetőmagjainak forgalmazási feltételeiről szóló direktívára alapozott új nemzeti szabályozás szerint végezzük el a szántóföldi minősítéseket és fémezéseket. Érdemes áttanulmányozni az Európai Unió kívüli utolsó kalászos szezon tapasztalatait, hiszen egyfelől tragikusan kevés kalászos vetőmag termelt 2003-ban, másrészt olyan is rég fordult elő, hogy ki kellett „seperni” a vetőmag raktárokra, nem maradt eladatlan vetőmagkészlet.

Őszi kalászosok

2003-ban szántóföldi ellenőrzésre és minősítésre 52 445 hektár **őszi búza** vetőmag-szaporítást jelentettek be. A szántóföldi szemlében részesített terület 52 204,7 hektár volt. Az előző évhez képest ez 2676,9 hektáros csökkenést jelentett. A vetőmag-előállítók elsősorban azért csökkentették a vetőmag-szaporító terület nagyságát, mert 2001 és 2002 év őszején a nagy mennyiségben előállított fémező vetőmag jelentős túlkínálatot teremtett, nem talált gazdára az áthúzódó készletekkel megterhelt vetőmagtétel jelentősebb része. Tovább rontotta az értékesítési lehetőségeket a fizetőképesség csökkenése, az árubúza alacsony piaci ára.

A szemlélt területek Területi Vetőmag-felügyelőségenkénti megoszlását a 1. sz. táblázat szemlélteti. A legnagyobb mértékű csökkenést a Dél-Dunántúli, Szolnok-Heves és Hajdú-Szabolcs-Borsod megyei térségekben tapasztaltuk. Jelentősebb területnövekedésének köszönhetően a Békés-Csongrád megyei szaporító terület jelentősen meghaladta az elmúlt években mindig nagyobb területtel rendelkező Hajdú-Bihar-Szabolcs és Szolnok-Heves megyei területeket is.

A szántóföldi ellenőrzésen 50 816,4 ha alkalmas, míg a vetőmag-előállítások 2,6 %-a (1381 ha) részesült alkalmatlan minősítésben. A 2002. évvel összehasonlítva a kizárások mértéke emelkedett. Legfőbb oka: az elmúlt évekhez hasonlóan, a 2002/2003 tenyészidőszak sem volt mentes időjárási anomáliáktól. Az igen hideg és hosszú tél után tavasszal

június végéig minimális csapadék hullott. A rendkívüli szárazság ráadásul májusban és júniusban hőségnapokkal is párosult. A téli körülményekre érzékenyebben reagáló fajtáknál nagyon ritka állományokkal találkoztunk. A korán beköszöntő kánikula miatt pedig több táblán gyengén bokrosodó, alacsony szárú, rövid kalású növényállomány alakult ki. Ez káros hatások következményeit tükrözi az alkalmatlansági okok megoszlása is (1. sz. ábra). A fejletlenség, elemi kár, megsemmisülés és általános kultúrállapot miatti kizárás együttes aránya igen magas lett: 26,7 %. Fejletlenség miatti kizárások nagy része Bács-Kiskun, Fejér, Csongrád, Borsod és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben fordultak elő. A fejletlenebb, ritkásabb állomány gyomelnyomó képessége jelentősen lecsökkent, így a gyomosság (előforduló uralkodó gyomfaj: vadzab, aprószulák, kakaslábú fajok) miatti kizárások részaránya szintén jelentős (2003: 17,30%).

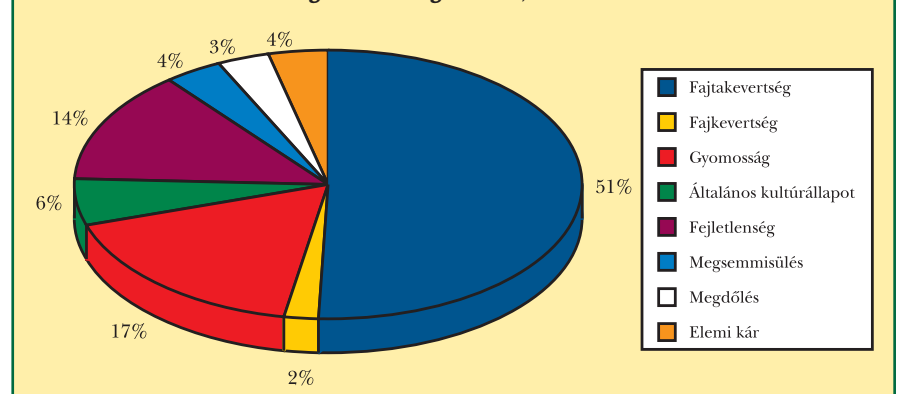
Aszályos évjáratban a termésbecslés nagyon nehéz, hiszen nagy a szorult, aszott szemek aránya. 2003-ban, az őszi búza szemléje során, még 4012 kg/ha volt az országos becslés termésátlaga. A kedvezőtlen időjárás következtében ténylegesen hektáronkénti 3871 kg/ha termelt. Ez volt 1990 óta az eddigi legalacsonyabb termésátlag.

Az egyes régiók között számottevőek az eltérések. A Dél-Dunántúlon, valamint Békés-Csongrád megyék területén meghaladta a termésátlag a 4 tonna/hektárt. Jász-Nagykun-Szolnok-Heves, Bács-Kiskun és Pest-Nógrád megyékben viszont nem érte el a 3 tonnát hektáronként.

A termőtípusok közötti jelentős terméskülönbségek mutatják, hogy az alacsony termésátlagok kialakulásáért nemcsak az időjárás kedvezőtlen alakulása felelős, hanem a különböző szaporító gazdaságoknál megvalósuló termesztéstechnológia színvonala is. A kilencvenes évek elejétől fogva lineárisan csökkent a táblanagyság. 1993-ban 36,3 ha, 1997-ben 22,8, 2002-ben 18,7 és 2003-ban már csak 17,9 ha. A táblák aprózódását jól szemlélteti az a kimutatás, amely a 2003. évi őszi búza szaporító gazdaságok megoszlását adja a szemlélt terület nagyság alapján. (3. sz. táblázat) A szaporító gazdaságok 64,5 százaléka 50 ha alatti őszi búza vetőmag-előállító területet jelentett be szántóföldi szemlére! Ahogy a csoportok termésátlagai is szemléltetik, tapasztalataink szerint sajnos sok a vetőmagágazatban nem kellően jártas szaporító, anyagi- és eszközháttér nélkül, valamint alapvető vetőmag-szaporítási ismereteit illetően nem kellően felkészült a vetőmagtermesztésre. Ezt támasztja alá a 2. számú ábra, ahol megvizsgáltuk az alkalmatlansági okok megoszlását az elmúlt 5 évben. Szembetűnő, hogy az emberi mulasztáson alapuló szelekciós hibákból illetve növényvédelmi és agrotechnikai hiányosságokból származó alkalmatlansági okok részaránya jelentősen emelkedik.

A Nemzeti Fajtajegyzéken található 126 fajtaból 95 fajta (+14 fajtajelölt) vetőmagját állították elő a tavalyi évben. A fajták száma kilenccel nőtt 2002. évhez képest. A szaporított államilag elismert fajtaból 65 magyar nemesítésű, 30 pedig külföldről honosított fajta. A magyar nemesítésű fajta alkalmas minősítésű szá-

1. sz. ábra: alkalmatlansági okok megoszlása, 2003

1. sz. táblázat: A 2003. évi szántóföldi ellenőrzésben részesített területek

Területi Vetőmagfelügyelőségek	Szemlélt terület, ha, 2001	Szemlélt terület, ha, 2002	Változás %
1. Baranya – Somogy – Tolna	7236	6152	-15,0
2. Bács - Kiskun	2798	2839	+1,5
3. Békés – Csongrád	8617	9135	+6,0
4. Fejér – Veszprém	6918	6605	-4,5
5. Győr – Komárom	4879	5015	+2,8
6. Hajdú – Bihar – Szabolcs –Borsod	9075	8487	-6,5
7. Pest – Nógrád	3227	3029	-6,1
8. Szolnok – Heves	8812	7992	-9,3
9. Vas – Zala	2926	2950	+0,8
Összesen	54 488	52 204	-3,2

2. sz. táblázat: Tényleges termésátlagok a Területi Vetőmagfelügyelőségek körzeteiben (2003)

Területi Vetőmagfelügyelőség	Termésátlag kg/ha
Baranya-Somogy-Tolna	4734
Bács-Kiskun	2897
Békés-Csongrád	4040
Fejér-Veszprém	3446
Győr-Moson-Sopron-Komárom-Esztergom	3588
Hajdú-Bihar-Borsod-Abaúj-Zemplén-Szabolcs-Szatmár	3740
Pest-Nógrád	2746
Jász-Nagykun-Szolnok-Heves	2538
Vas-Zala	3599

3. sz. táblázat: Az őszi búza szaporító gazdaságok megoszlása a szemlélt terület alapján

Szemlélt őszi búza vetőmag-szaporító terület ha	Szaporító gazdaság db	Az alkalmas minősítésű területek tényleges termésátlaga kg/ha
1500<	1	5410
1000-1500	4	4209
500-1000	16	3885
250-500	30	3271
100-250	70	3220
50-100	86	3470
<50	377	3291
Összes szemlélt:	584	3566

4. sz. táblázat: Őszi búza fajtaarányok a szemlélt alkalmas minősítésű területek alapján

2003	2002	2001	Fajta	2001 %	2002 %	2003 %
1.	2.	3.	Mv Csárdás	7,7	13,3	13,6
2.	1.	1.	Mv Magdaléna	11,2	14,3	12,0
3.	4.	4.	Mv Magvas	6,9	6,9	7,6
4.	7.	31.	Mv Palotás	0,6	3,5	6,7
5.	3.	2.	Jubilejmaja 50	7,9	7,6	6,2
6.	5.	6.	GK Kalász	5,2	5,2	5,0
7.	8.	25.	Lupus	0,8	3,0	3,7
8.	6.	5.	GK Élet	6,1	5,0	3,5
9.	9.	12.	GK Garaboly	2,1	2,8	3,0
10.	58.	-	Mv Verbunkos	-	0,2	2,4
11.	11.	10.	Mv Pálma	2,3	2,1	2,2
12.	16.	35.	Mv Emese	0,5	1,4	2,1

mersz búzának és sikeres volt az uniós csatlakozással egybevágó törekvés, mely szerint a jó minőségű fémzárolt vetőmag használata „természetes dolog”. Hiszen a megfelelő mennyiségű és minőségű termésnek elengedhetetlen, szükséges előfeltétele a jó minőségű vetőmag, melyet csak a fémzárolt vetőmag garantál.

2003-ban az őszi búza fémzárólása során összesen 6781 tételt fémzároltunk 139 615 tonna mennyiségben. Ez 21 929 tonnával kevesebb, mint 2002. évben. Legutóbb 1999-ben fémzároltunk ilyen kevés őszi búza vetőmagot. Exportra viszont az utóbbi 10 év rekordjának számító mennyiséget fémzároltunk: 2534 tonnát, mely a magyar fajták szomszédos országokban történő sikeres elterjedésének köszönhető.

Belföldi felhasználásra, a fémzárolt mennyiségből alkalmatlan minősítésű 15 407 tonna (11,2%) kapott. 2002-ben ez az arány mindössze 4,2 % volt. Ennél az elmúlt évekhez képest igen magas országos aránynál is nagyobb mértékben léptek fel minőségi problémák az egyes Területi Vetőmag-felügyelőségeknél. Bács-Kiskun megyében a fémzárolt mennyiség 28,8, Vas-Zala megyékben 19,6, Fejér-Veszprém térségben pedig 18,9 százaléka részesült alkalmatlan minősítésben. Győr-Moson-Sopron, Szolnok-Heves és Tolna-Baranya-Somogy megyékben is megközelítette ez az érték a 13 százalékot. A minőségi leromlást okozhatta egyrészt az, hogy a betakarított termésben magas volt az apró, kényszerérett szorult szemek aránya, másrészt az aszály miatt többeknek nem sikerült optimális nedvességtartalommal betakarítani a termést. Így a szemek, rosszabb esetben a csíra is sérült, tört, csépléskor és tisztításkor. A hőszénnapok miatt közvetlenül aratás után a raktározott tételekben túlmelegedés léphetett fel, mely csíraromláshoz vezetett.

Az alacsony terméshozamok és a minőségi hiányosságok már a fémzárólási szezon elején vetőmaghiányt okoztak egyes kurrens fajták esetén. Ezért a Vetőmag-felügyeleti Főosztály a Vetőmag Terméktanács egyetértésével több tétel esetén is súlypótlékos engedményeket adott ki, kizárólag a fajtatulajdonos írásbeli hozzájárulásával. Összességében a fémzárolt mennyiség 6 százaléka kapott súlypótlékos forgalomba hozatali engedélyt.

A szabványos minősítésű és engedményes vetőmag mennyisége 130 076 tonna lett.

Szaporítási fokokként:

Szuperelit	32,9 tonna
Elit	1.542,5 tonna
I. szap. fok	12.550,3 tonna
II. szap. fok	115.950,8 tonna

A fémzárólási hozatal (szabványos+engedményes mennyiség-importmegújító átzárások/ tényleges nyers ter-

tő fajtáját az Mv Magdaléna-t.

A termőhelyi hatásokat (talaj, klimatikus tényezők, agrotechnika) a fajták különbözőképpen tudják kompenzálni a genetikailag meghatározott termőképességtől, illetve termésstabilitástól függően. A 2003. évi őszi búza vetőmag-szaporítási termésátlag közel ugyanolyan (1 tonna/hektárral) mértékben tér el az OMMI kisparcellás állami elismert fajták kísérleti átlagától, mint az országos árubúza termésátlagától.

A fémzárólási szezon első felének üteme kissé elmaradt a 2002. évitől. A csökkenést kiváltó egyik tényező a tényleges termés visszasett mennyisége (181 260 tonna) volt, amely 59 100 tonnával kevesebb, mint 2002-ben. Ráadásul egyes térségekben a tisztítási veszteség jelentősen meghaladta az elmúlt időszakban megszokottakat. Másik oka pedig az lehetett, hogy a vetőmag-előállítók nagy része okulva az elmúlt évek keserű tapasztalataiból csak tényleges megrendelés esetén terjesztették elő tételleiket fémzárólásra.

A fémzárólási előterjesztések döntő részét a fémzárólási szezon második felében nyújtották be az OMMI-hoz. Ennek oka az volt, hogy az aszályos időjárásnak kö-

szönhetően korábban betakarításra kerültek az őszi búza késői előveteményei (kukorica, napraforgó) és az októberi esőzések hatására időben sikerült elvégezni a talajmunkákat, valamint az enyhe novemberi időjárás miatt a vetési szezon hosszúra nyúlt. Elősegítette a vetőmagtétel értékesítését az is, hogy már a betakarítás idején magas piaci ára volt a kom-

porító területi részaránya: 80,35% Az előző évekhez hasonlóan, a vetőmag-előállító terület jelentős részét (66,9 %-ot) 12 fajta foglalta el. A 2002. évvel összehasonlítva 1 kivétellel ugyanazon fajták szerepelnek a 4. számú táblázatban. 3 javító minőségű és 9 malmi minőségű búza fajta található a vezető fajták között. Az Mv Csárdás leszorította az utóbbi két év veze-

més) így 2003-ban 71 százalékot ért el, ami 2002-ben 59 % volt.

Összesen 118 fajtát, illetve fajtajelöltet fémzároltak. A szabványos és engedményes vetőmagmennyiségek alapján az első 20 fajta adja a mennyiség 82,9 %-át: Mv Magdaléna 13,8 %, Mv Csárdás 13,1%, Mv Palotás 7,9 %, Mv Magvas 6,5 %, GK Kalász 5,5 %, Jubilejnaja 50 5,5 %, Lupus 5,1 %, GK Élet 3,6%, GK Garaboly 3,3%, Mv Verbunkos 2,5%, Mv Emese 2,5%, Mv Pálma 2,3%, GK Petur 2,3%, Ludwig 1,8%, GK Öthalom 1,4%, GK Miska 1,3%, GK Bagoly 1,3%, GK Attila 1,2%, Brutus 1,0%, Ukrajnka 1,0%.

Az **őszi durumbúza** vetőmag-szaporító terület nagysága 977,8 hektár, mely csak kissé (26,9 hektárral) marad el az előző évitől. A szántóföldi ellenőrzésen és minősítésen 908,8 ha kapott alkalmas és 69 ha (7%) alkalmatlan minősítést fajkevertség miatt. 49 táblán a 13 államilag elismert fajtaból csak 5 fajta vetőmag-előállítás történt. A 2686 kg/ha átlagter-

ményes mennyiség 82,4 százalékát a GK Bétadur fajta adja.

2001. év óta csökkenő tendencia figyelhető meg az őszi árpa vetőmag-szaporító területeknél. Míg a szemlélt terület 2001-ben 8092,8 ha volt, addig 2002-ben 7245 hektárra csökkent és 2003-ra már csak alig múlta felül a 6000 hektárt. (6094,5 ha) Alkalmatlan minősítést 126 ha (2,0%) kapott elemi kár (50,6%), fejletlenség (22,4%), gyomosság (11,9%), fajkevertség (10,3%), általános kultúrallapot (4,7%) miatt. A fagy, a hosszan tartó hótakaró miatti kipállás és részben a hópenész kártétele miatt Pest-Nógrád, Szolnok-Heves, Csongrád és Bács-Kiskun megyékben tapasztalhattunk jelentősebb kiritkulást, gyakrabban fejletlen, gyomos táblákat. A kalászosok közül őszi árpából vontak vissza a legnagyobb mértékben vetésbejelentéseket (290 ha).

A 36 (fajtalistán 51 db szerepel) államilag minősített árpafajtából és 1 db fajtajelöltből történt vetőmag előállítás 388

(4,63 tonna/ha) a Tolna-Baranya-Somogy megyék rendelkeztek. A legkisebb átlagok Jász-Nagykun-Szolnok-Heves (2.26 tonna/ha), Vas-Zala (2,54 tonna/ha) megyei térségekből származtak.

A 2003. év második felében 830 tétel fémzároltunk 16 030,9 tonna mennyiségben, melyből alkalmas minősítésben illetve engedményezésben részesült 15 133,2 tonna. Az ókészletből származó átzárás: 650,4 tonna. Az őszi kalászosok közül így az őszi árpának a fémzárósi hozatala: 70,5 %. Alkalmatlan minősítésben 1841,2 tonna (11,5%) részesült alacsony tisztaság és csírázóképeség miatt. Legnagyobb alkalmatlansági arány Bács-Kiskun (38,5) és Vas-Zala (23,0%) megyékben fordult elő.

Sorrendben az első tizenkettő fajta, amely a szabványos és engedményes vetőmagmennyiség 76,8 %-át adja, a következő: Nelly, Petra, Rex, Botond, Carola, Angora, Bogesa, GK Rezi, KH Viktor, Tiffany, KH Korsó, Gotic.

Szántóföldi ellenőrzésben és minősítésben 2003-ban az előző évhez képest 259 hektárral kevesebb, 742,2 ha őszi rozs vetőmag-szaporítás részesült. Ebből alkalmatlan minősítést kapott 15 hektár fejletlenség miatt. A szántóföldi szemléken becsült termés 2500 kg/ha, a tényleges termés pedig már csak 2036 kg/ha volt.

11,5 hektáros átlagos táblaméret mellett, 64 táblán, 7 államilag elismert és 1 export céltermesztéses fajta vetőmag-szaporítására került sor. Az államilag elismert fajták közül a legnagyobb területen szaporított fajták a következők: Kisvárdai 1, Lovászpatonai, Kisvárdai alacsony, Amilo. Ez a négy fajta adja az őszi rozs vetőmag-előállítás 75,8 százalékát.

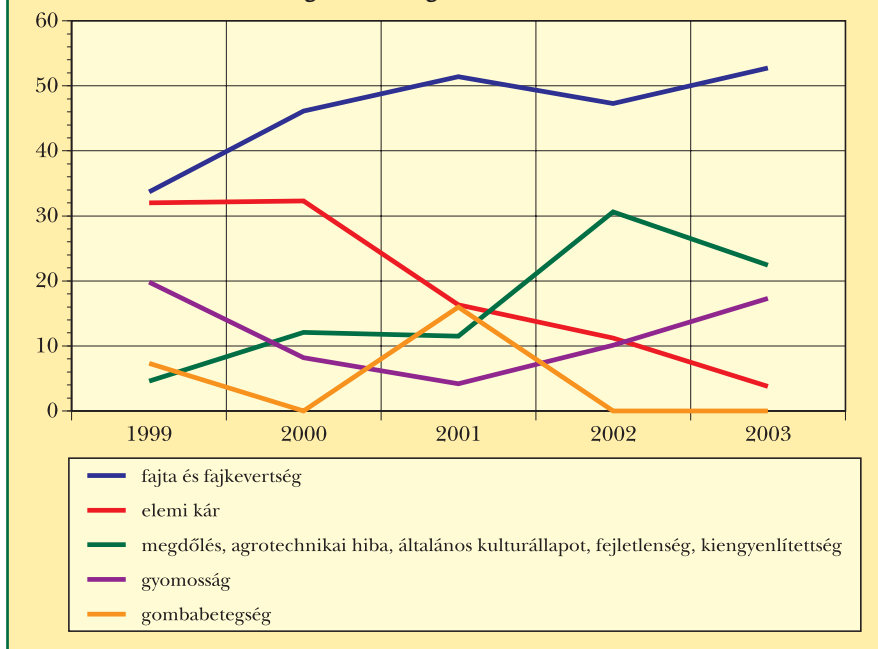
Mivel hiány lépett fel őszi vetőmagból, a Vetőmag-felügyeleti Főosztály engedményeket adott ki. (A rendkívül alacsony termés, a súlyosabb minőségi problémák – a belföldre fémzárólt mennyiség 73,6 százaléka alacsony csírázóképeség miatt alkalmatlan minősítésben részesült.) A szabványos és engedményes fémzárólt mennyiség összesen 588,7 tonna volt. Exportra 16 tonnát fémzáróltunk.

Az elmúlt évekhez hasonlóan **hibrid rozsnál** 2003-ban további 50 százalékos is területsökkenést tapasztaltunk (219 ha). A tényleges termés 705,8 tonna volt.

Fémzárólásra 25 tétel került 456,2 tonna mennyiségben. A hibrid rozs belföldre lezárt vetőmagmennyiségének 8,2%-a alkalmatlan minősítést kapott alacsony csírázóképeség miatt. Szabványos fémzárólásban és engedményezésben részesült összesen 184,2 tonna. Exportra 286 tonnát zártak.

A kalászos növények közül a tönkölybúza mellett csak az **őszi tritikálé** szaporító területe nőtt, még ha nem is jelentősen. 3626,1 hektár részesült szántóföldi

2. sz. ábra: Alkalmatlansági okok megoszlása az elmúlt 5 évben

més melletti ténylegesen betakarított nyers vetőmagtermés 2441,7 tonna, ami 1391,7 tonnával kevesebb, mint 2002-ben.

100 vetőmagtétel fémzárólására került sor 2076,3 tonna mennyiségben, melyből 436,2 tonna (21,0 %) kapott a vizsgálatokat követően alkalmatlan minősítést a Dél-Dunántúlon és Bács-Kiskun megyében. A 2003. év őszi is megnyilvánuló nagy keresletre tekintettel engedményezésben részesült 320 tonna vetőmag.

A szabványos és engedményezett mennyiség (1937,3 t) mellett az export célú mennyiség 22,9 tonna volt. A fémzárósi hozatal 69% lett, szemben a tavalyi 59 százalékkal. A szabványos és enged-

táblán. Sorrendben az első tizenkét fajta, mely a szemlélt alkalmas minősítésű szaporító terület 75,4 százalékát adja, a következő:

Petra 9,0%, Nelly 8,5%, Angora 7,9%, GK Rezi 6,9%, Rex 6,7%, Tiffany 6,4%, Botond 6,4%, Bogesa 5,1%, Carola 5,1%, KH Viktor 5,0%, Gotic 4,3%, KH Korsó 4,1%. Az elmúlt évi fajtasorrendhez képest bekerült az első tizenkettőbe a Tiffany, Carola és a Gotic.

5968 ha alkalmas minősítési területről 20 488 tonna termést takarítottak be, amely 3435 kg/ha átlagtermést jelent. A termésátlagok nagyon szórtak a megyék között. A legnagyobb termésátlaggal

5. sz. táblázat: 2003-ban első 12 őszi búza fajta termésátlagának összehasonlítása

Fajta	Érécsoport	Besorolása	OMMI kisparcellás kísérletek t/ha	Vetőmag-szaporítások t/ha
Mv Csárdás	közép	malmi	4,40	3,53
Mv Magdaléna	késői	javító	4,35	3,71
Mv Magvas	közép	malmi	4,72	3,62
Mv Palotás	korai	javító	4,65	3,90
Jubilejnaja 50	közép	malmi	4,38	3,16
GK Kalász	korai	malmi	4,73	3,54
Lupus	közép	malmi	4,78	4,17
GK Élet	korai	malmi	4,41	3,92
GK Garaboly	korai	malmi	4,72	3,58
Mv Verbunkos	közép	javító	4,35	3,50
Mv Pálma	korai	malmi	4,67	4,78
Mv Emese	korai	malmi	4,54	3,49
Országos átlag			4,55	3,57

6. sz. táblázat: Kisebb területtel rendelkező tavaszi kalászos fajok vetőmag előállítás 2003-ban

Faj	Szap. terület ha	Alkalmos terület ha	Fajták száma db	Táblák száma	Átlag-termés kg/ha	Összes termés tonna
tavaszi búza	563,5	563,5	6	47	2.294	1.270
tavaszi tritikálé	64,0	61,0	2	9	1.201	73,3
tavaszi durumbúza	23,7	13,7	2	5	1.788	24,5
csupasz zab	40,2	34,7	2	5	2.571	89,2

7. sz. táblázat: Tavaszi árpa fajtaarányok a szemlélt alkalmas minősítésű szaporító területek alapján

2003	2002	2001	Fajta	2001 %	2002 %	2003 %
1.	1.	1.	Jubilant	42,0	45,0	45,1
2.	3.	2.	Scarlett	16,2	16,8	20,7
3.	2.	3.	Pasadena	10,7	20,0	20,2
4.	4.	4.	Maresi	9,2	4,2	2,0
5.	5.	9.	Annabell	2,0	3,0	2,0
6.	6.	7.	Madonna	2,1	2,0	1,6
7.	11.	6.	Imperial	3,8	0,6	1,2
8.	24.	14.	Tactic	0,6	0,1	1,2
9.	-	-	Prudentia fj.	-	-	1,0
10.	-	-	Ebson	-	-	0,8
11.	21.	13.	Mandolina	0,8	0,1	0,7
12.	9.	10.	Michka	1,9	1,2	0,5

vetőmag mennyisége végül is elérte a 7692,5 tonnát.

A 2000. év óta tartó tönkölybúza vetőmag-előállítás területcsökkenés megállt 2003-ban. A 2002 évi 160,4 hektárral szemben tavaly 268 hektáron, 15 táblán állítottak elő tönkölybúza vetőmagot, amely alkalmas minősítést kapott. 4 államilag minősített fajtát szaporítottak. A kalászos növények közül növényfaj vetőmag-szaporításai adták a legnagyobb termésátla-

got: 3695 kg/hektárt. A tényleges termés 990,2, mely 281,1 tonnával több, mint tavaly.

Ősszel 483 tonnát fémzároltak. A bel-földi célú fémzárolt mennyiség 11,1 százaléka kapott alkalmatlan minősítést.

Tavaszi kalászosok

Az utóbbi 20 év legkisebb szaporító területének számító 2002 évi **tavaszi árpa** szemle terület 1063,5 hektárral nőtt a tavalyi évben (7353,5 ha).

Az előző évekhez hasonlóan 2003. év időjárása sem kedvezett a tavaszi kalászos vetőmag-előállításoknak. A hosszan tartó tél miatt, főleg az ország keleti felében a tavaszi kalászosok vetéselőkészítése és vetése megkésett. A tavaszi aszály következtében pedig a kései vetések hiányosan keltek, gyengén bokrosodott az állomány. A májusi és júniusi hőség okozta alacsony növénymagasság, kényszerérett, rövid kalászosok is megfigyelhetők voltak a vetőmag-szaporító táblákon.

Az alkalmatlansági okok megoszlása jól tükrözi ezeket a káros környezeti hatásokat. 2002. évhez viszonyítva nőtt az elemi kár (Borsod és Jász-Nagykun-Szolnok-Heves megye) és fejletlenség (Borsod és Zala megye) miatti kizárások részaránya. E két kizárási ok adta a területek 74,3 százalékát. A gyomosság (vadzab) miatti kizárás 15,8 százalékot tett ki, míg a fajta-kevertség elérte a 9,9 százalékot.

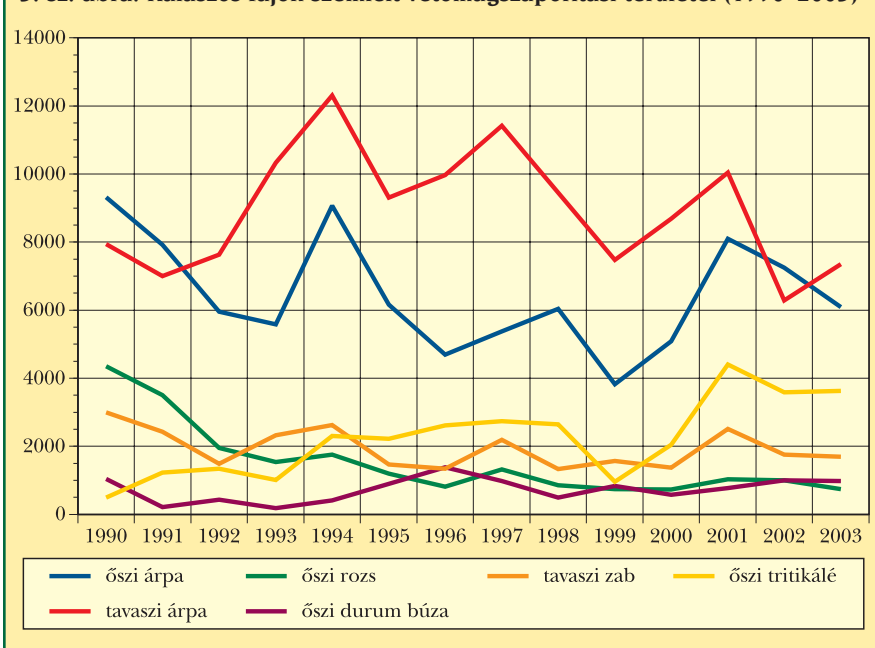
A tavaszi árpa vetőmag-szaporításokban a Nemzeti Fajtajegyzéken szereplő 51 fajtból 357 táblán csak 18 fajtát szaporítottak (7. sz. táblázat). A fajtaarányok tekin-

ellenőrzésben és minősítésben (2002: 3582 ha).

Gyomosság (49,3%), fajtakevertség (35,8%) és fejletlenség (14,9%) miatt 33,5 ha (0,9%) alkalmatlan minősítést kapott. A szaporításokban 15 fajta szerepelt. Az első öt fajta (GK Bogo 24,8%, Kitaro 21,6%, Disco 18,0%, Filius 12,8%, Lupus 6,4%) adja az alkalmas minősítésű területek 83,6 százalékát. A tritikálé átlagtermése 3127 kg/ha (754 kg/ha kevesebb, mint 2002-ben). A Bács-Kiskun megyei Területi Vetőmag-felügyelőség termésátlaga lett a legkisebb 2250 kg/hektárral, a Baranya-Somogy-Tolna megyei Területi Vetőmag-felügyelőség termésátlaga pedig a legnagyobb (3879 kg/ha) az összehasonlításban. A tényleges termés csupán 11 233 tonnát ért el. Kereken 2300 tonnával kevesebbet, mint az azt megelőző évben.

Alacsony csírázóképeség miatt 1591,2 tonna (18,6%) alkalmatlan minősítésű lett. /Ebből Bács-Kiskun (34,6%), Fejér-Veszprém (27,6%) illetve Tolna (47,5%). A szabványos és engedélyes

3. sz. ábra: Kalászos fajok szemlélt vetőmag-szaporítási területei (1990–2003)

tevében az előző évek tapasztalatához hasonlóan továbbra is tartja vezető helyét a Jubilant. A 90-es évek viszonylatában a kiváló termésstabilitású és minőségű Jubilant csúcstartó mind a területi részarányt számítva (hiszen 1999-ben a szaporító terület több mint 50 százalékán Jubilant fajtát állítottak elő), mind abban a tekintetben, hogy a Jubilant fajta már 8 év óta áll az első helyen. A Pasadena, Scarlett kettős helyet cserélt egymással. Mindhárom növelte részarányát a tavalyi évhez képest. Így ez a három fajta adja a szaporító terület 86 százalékát. A Tactic, Prudentia, Ebson és a Mandolina előretörése miatt kikerültek az első tizenkettőből a Triangel, Secura, Ortoli és Prosa fajták. Az első 12 fajta közül mindössze 2 takarmányrpa (Imperial, Michka).

7252,5 ha alkalmas minősítésű területen 3283 kg/ha átlagtermés mellett (2002-ben 3732 kg/ha) 23 810 tonna termést takarítottak be, mindössze csak 848 tonnával többet mint 2002-ben.

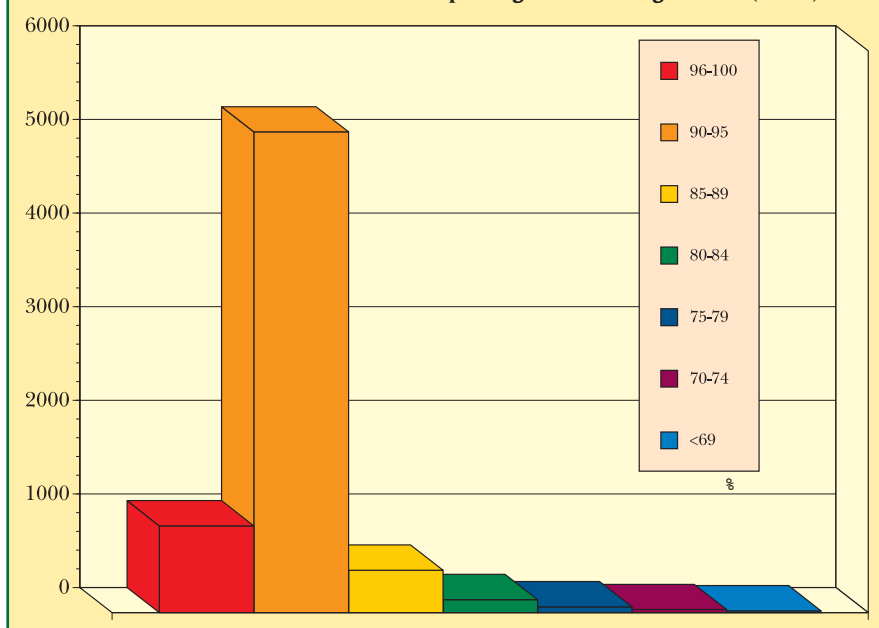
2003. második félévében 2673,7 tonnát fémzároltunk alkalmas minősítésben. A 2003. évi vetés időszakában az alkalmas minősítésű fémzárolt vetőmag mennyisége 16 333,5 tonna volt, ebből a megújítási fémzárolás 1378 tonnát tett ki. Ez alapján a fémzárolási kihozatal 2003 tavaszán 65,1 százalékos volt. A korábbi években 67% körüli volt ez az érték.

A tavalyi fémzárolási kihozattal számolva, a várható fémzárolás 2004 tavaszán 15 500–16 000 tonnára becsülhető. Ez a mennyiség, amennyiben nem lesz probléma a minőséggel, a megmaradó ókészlettel ha szűkösen is, de kielégítheti az igényeket. A keresettebb sörárpa fajtáknál enyhe hiányhelyzet várható.

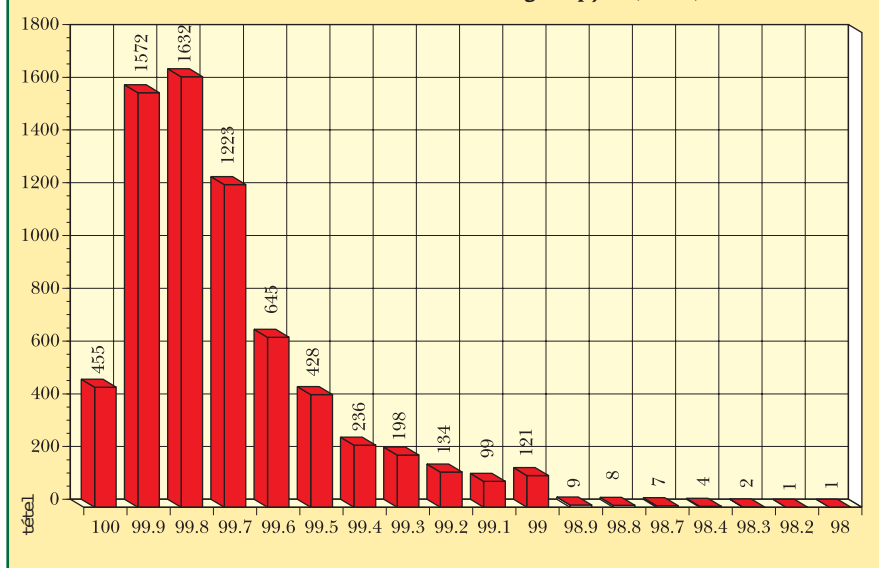
Az utóbbi évek tavaszán, a legkeresettebb tavaszi kalászos faj a **tavaszi zab** volt. Ugyanis a jelentősen visszaeső szaporító terület mellett az elmúlt 3 évben rendkívül alacsony termésátlagok születtek. 2003-ban a vetőmag-szaporító terület 1659,2 hektárt tett ki, ami az előző évi területnél 81,8 hektárral kevesebb. A szaporításokban 9 államilag elismert és 1 fajtajelölt szerepelt 13 táblán. Az első 5 fajta sorrendje a következő: Lota 25,8%, GK Pillangó 18,8%, Bakonyalja 12,6%, Tikal 11,8%, Kwant 11,1%. Ezek a fajták a vetőmag szaporító terület 80,1 százalékát adták. A szemlék során 46 ha (2,7%) kapott alkalmatlan minősítést gyomosság (21,7%) és fejletlenség (78,3%) miatt.

A tényleges termés a 2002. évi 5603,5 tonnával szemben 3761,5 tonna lett.

4. sz. ábra: Őszi búza tételek csírázóképeség szerinti megoszlása (2003)

5. sz. ábra: Őszi búza tételek száma a tisztaság alapján (2003)

A 2332 kilogramm/hektáros átlagtermés közel 1 tonnával csökkent.

A 2003 évi vetéshez 3231,8 tonna alkalmas minősítésű vetőmag áll rendelkezésre a termelők részére. Az idei vetéshez 2300 tonna vetőmag fémzárolása várható. 2003 év második félévében fémzároltunk tavaszi zabot 448,8 tonna mennyiségben, ebből 4,7 tonna nem érte el a szabványos minőséget.

Zárógondolatként – a 4. és 5. sz. ábrák tanulmányozása után –, Grábner Emil kö-

vetkező sorait ajánljuk az olvasó figyelmébe 1922-ből: „Ha a nemesített növényfajtáink a forgalomba bocsátás fokáig jutottak, nemcsak arra kell különös gondot fordítanunk, hogy azok fajtiszták és fajtaazonosak legyenek, hanem arra is, hogy a vetőmagjuk csírázóképesége, tisztasága, érettségi foka, minősége, vagyis használati értéke elsőrendű legyen...”

Benke Zoltán
OMMI

A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG
MELLÉKLETE
2004. FEBRUÁR

KIADJA A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG KFT.
1146 Bp., Mirtusz u. 2.
FELELŐS KIADÓ:
Hájos László

NYOMÁS:
Veszprémi Nyomda
Felelős vezető: Fekete István